МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ ТА ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

КАФЕДРА ФІНАНСОВИХ РИНКІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА (ПРОЄКТ)

на тему: ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Здобувача вищої освіти II рівня, II курсу, ФМБ-23-1 групи,
спеціальності 072 «Фінанси , банківська справа, страхування та фондовий ринок»,
освітня програма «Управління процесами у сфері банківського бізнесу»

_____ Продан Вадим Юрійович
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник _____ Діденко Людмила Вікторівна, к.е.н., доцент
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене з звання)

Керівник освітньо-професійної
програми _____ Береславська Олена Іванівна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Допущено до захисту за рішенням кафедри фінансових ринків та технологій
протокол від «16» 01 2025 № 11

Завідувач кафедри _____ Береславська Олена Іванівна, д.е.н., професор
(підпис) (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Ірпінь – 2025

Реєстрація № 4 05.02.2025р
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки до захисту 16.12.2024
(до захисту, на доопрацювання) (дата) (підпис)

Результат захисту 90 (відмінно) 05.02.2025р
(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: Бутковська О.І.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:
(підпис) Балдова Н.А.
(ініціали, прізвище)
(підпис) Пернарівський О.В.
(ініціали, прізвище)
(підпис) Підсохіна Л.Г.
(ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки вбалах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
I. Доповідь	від 0 до 10	8		05.02.2025р. Береславська О.І. Діденко І.В. Болдова Н.А. Перкарівський О.В. Підсосонна Л.Г. Примостка І.О.
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 5	5		
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25	24		
4. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10	8		
РАЗОМ БАЛІВ	від 0 до 50	45		
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	90		

Оцінювання кваліфікаційної роботи науковим керівником - 45 балів.

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТАШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100- бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
90	A	5 (відмінно)	05.02.2025р.	Береславська О.І. Болдова Н.А. Перкарівський О.В. Підсосонна Л.Г. Примостка І.О.

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

Факультет фінансів та цифрових технологій

Кафедра фінансових ринків та технологій

Спеціальність 072 «Фінанси , банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Освітня програма «Управління процесами у сфері банківського бізнесу»

Затверджую
Завідувач кафедри фінансових ринків
та технологій
_____Олена БЕРЕСЛАВСЬКА

«12» грудня 2023

Завдання на кваліфікаційну роботу

(проєкт)здобувачу вищої освіти

Продан Вадим Юрійович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи (проєкту)
«Діяльність банків на ринку цінних паперів»
Затверджена наказом ректора від 26.12.2023 № 1732
2. Строк здачі закінченої роботи – 30.10.2024 р.
3. Мета роботи – є поглиблення теоретичних знань щодо діяльності банків на ринку цінних паперів, а також розробка науково-практичних рекомендацій щодо управління нею з урахуванням сучасних економічних викликів та регуляторних змін.
Об'єкт дослідження – діяльність банків на ринку цінних паперів України та їх взаємодія з іншими ринковими учасниками.
Предмет дослідження - особливості діяльності банків на ринку цінних паперів у сучасних умовах економічних викликів та регуляторних змін.
Орієнтовна база дослідження – Національний банк України, банки, Міністерство фінансів, НКЦПФР.
4. Вихідні дані до роботи – офіційні дані Національно банку України, Міністерство фінансів.
5. Перелік графічного матеріалу – 4 таблиці, 21 рисунок
6. Зміст випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (перелік питань за кожним розділом) - 1. Теоретичні засади діяльності банків на ринку цінних паперів 2. Аналіз діяльності банків на ринку цінних паперів України 3. Напрями активізації діяльності банківських установ на ринку цінних паперів України

7. Календарний план виконання роботи

№ п/п	Назва етапів випускної кваліфікаційної (дипломної)роботи	Строк виконання етапів роботи	
		За планом	Фактично
1	2	3	4
1	Підготовка 100 % кваліфікаційної роботи та подання її на перевірку науковому керівнику	30.10.2024 р.	30.10.2024 р.
2	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника та подання її на повторну перевірку керівнику	15.11.2024 р.	15.11.2024 р.
3	Попередній захист кваліфікаційної роботи	16-30.12.2024 р.	29.12.2024 р.
4	Отримання відгуку наукового керівника кваліфікаційної роботи	11-16.12.2024 р.	15.12.2024 р.
5	Рецензування кваліфікаційної роботи	02-10.01.2025 р.	10.01.2025 р.
6	Надання кваліфікаційної роботи для перевірки на плагіат	18.11.2024 р.- 12.12.2024 р.	11.12.2024 р.
7	ЗАХИСТ	05.02.2025 р.	05.02.2025 р.

8. Дата видачі завдання 15.12.2023 р.

9. Науковий керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) _____ (підпис) Діденко Л.В. (прізвище, ініціали)

10. Гарант освітньо- професійної програми _____ (підпис) Береславська О.І. (прізвище, ініціали)

11. Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти _____ (підпис) Продан В.Ю. (прізвище, ініціали)

Відгук керівника на випускну кваліфікаційну роботу
«Діяльність банків на ринку цінних паперів»
Продана Вадима Юрійовича

Значення банківських установ в умовах сучасної економічної нестабільності в Україні, особливо в період воєнного стану, є особливо важливим для підтримки фінансової стабільності держави. Банки, виступаючи не лише фінансовими посередниками, а й інвесторами та емітентами цінних паперів, забезпечують нормальне функціонування фінансової системи. Дослідження особливостей діяльності банківських установ на ринку цінних паперів та оцінка ефективності здійснення банківських інвестицій в цінні папери має велике значення для теоретичного та практичного осмислення діяльності банків в цілому та їх ролі на вітчизняному ринку. То ж, враховуючи сучасні економічні виклики та необхідність ефективного управління банківськими операціями та інвестиціями на ринку цінних паперів, актуальність теми даної кваліфікаційної роботи не викликає жодних сумнівів.

Роботу позитивно характеризує її логічна структура. Дослідження складається з трьох розділів. Перший розділ присвячено дослідженню теоретичних засад та особливостей діяльності банківських установ на ринку цінних паперів. У другому розділі автором проведено аналіз діяльності банків на ринку цінних паперів України та здійснено оцінку ефективності банківських інвестицій у цінні папери. Третій розділ роботи присвячений окресленню напрямів активізації діяльності банківських установ на ринку цінних паперів України.

Досягти поставленої мети здобувачу вдалося шляхом використання низки наукових методів, серед яких: загальнонаукові методи, зокрема теоретичне узагальнення, аналіз, синтез, порівняння та статистичний аналіз, що дозволили всебічно охарактеризувати ринок цінних паперів України, а також діяльність і значення банків на ньому. Такий комплексний підхід свідчить про високий рівень теоретичної підготовки автора та здатність застосовувати різні методи дослідження для досягнення поставленої мети. Інформаційну базу дослідження склали законодавчі та нормативно-правові акти, статистичні дані, наукові публікації і монографічні видання вітчизняних і зарубіжних учених, присвячені проблемам діяльності банків на ринку цінних паперів. За підсумками проведеного дослідження зроблені висновки, що мають певне наукове та практичне значення.

Загалом кваліфікаційна робота виконана автором самостійно, у повному обсязі, на належному рівні та згідно встановлених нормативних вимог, тому рекомендується до захисту з оцінкою «дуже добре».

Керівник випускної
кваліфікаційної роботи _____ к.е.н., доцент Діденко Л.В.
(підпис)

Висновок кафедри про випускну кваліфікаційну роботу

Випускна кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти Продана В.Ю. після попереднього захисту розглянута на засіданні кафедри (протокол № 10 від «10» грудня 2024) та допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____ Терещенко О.І.
(підпис) (прізвище, ініціали)

РЕЦЕНЗІЯ

на випускну кваліфікаційну роботу (проєкт)

здобувача вищої освіти Державного податкового університету

ПРОДАНА ВАДИМА ЮРІЙОВИЧА

(прізвище, ім'я, по батькові)

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

(назва теми)

Тема випускної кваліфікаційної роботи є надзвичайно актуальною, оскільки роль банків в Україні в умовах сучасної економічної нестабільності, особливо в періоди воєнного стану, стає важливою для підтримки фінансової стабільності країни. Банки, виступаючи не лише фінансовими посередниками, а й інвесторами та емітентами цінних паперів, забезпечують нормальне функціонування фінансової системи. Враховуючи сучасні економічні виклики та необхідність ефективного управління банківськими інвестиціями на ринку цінних паперів, ця робота має велике значення для теоретичного та практичного осмислення діяльності банків на ринку.

Метою роботи є глибоке вивчення діяльності банків на ринку цінних паперів в Україні та надання науково-практичних рекомендацій щодо удосконалення управління цією діяльністю. У дослідженні визначено важливі завдання, що охоплюють як теоретичні, так і практичні аспекти, такі як аналіз ролі банків на ринку, оцінка ефективності інвестицій, а також розробка рекомендацій для активізації діяльності банків у таких умовах.

Автором у дослідженні використовувалися загальнонаукові методи, зокрема теоретичне узагальнення, аналіз, синтез, порівняння та статистичний аналіз, що дозволили всебічно охарактеризувати ринок цінних паперів України, а також діяльність і значення банків на ньому. Такий комплексний підхід свідчить про високий рівень теоретичної підготовки автора та здатність застосовувати різні методи дослідження для досягнення поставленої мети.

Кваліфікаційна робота містить ґрунтовний аналіз сучасного стану ринку цінних паперів України, враховуючи значну роль банків на цьому ринку. Автор доводить, що банки є ключовими гравцями на ринку державних боргових цінних паперів, що є важливим для стабільності фінансової системи України. Оцінка інвестиційних портфелів банків за останні роки показує значне зростання інвестицій, зокрема у державні облігації. Це демонструє адаптацію банків до нестабільних умов та готовність до диверсифікації своїх інвестицій.

Практичне значення роботи полягає в тому, що на основі отриманих результатів можна розробити рекомендації щодо удосконалення управлінських практик банків на ринку цінних паперів. Автор також зазначає важливість

діджиталізації та впровадження інноваційних технологій, що може суттєво підвищити ефективність роботи банків. Ці рекомендації можуть бути корисними для банківських установ, регуляторів та державних органів.

Кваліфікаційна робота є цілісним, добре структурованим і значущим дослідженням, яке має важливе практичне значення для банківської системи України, особливо в умовах економічної нестабільності. Автор продемонстрував високий рівень наукової підготовки та здатність до самостійного аналізу складних економічних процесів. Робота рекомендується до захисту та може стати цінним джерелом для розробки стратегій розвитку банківської діяльності на ринку цінних паперів в Україні. В цілому кваліфікаційна робота відповідає встановленим вимогам і заслуговує оцінки 4 «добре».

Рецензент: **Керуюча відділенням № 1 ПУМБ в м. Ірпінь**

_____ _____

(М.П., підпис) (ім'я, прізвище)

«10» січня 2025 р.

АНОТАЦІЯ

ДІЯЛЬНІСТЬ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Мета роботи є поглиблення теоретичних знань щодо діяльності банків на ринку цінних паперів, а також розробка науково-практичних рекомендацій щодо управління нею з урахуванням сучасних економічних викликів та регуляторних змін.

Предмет дослідження – особливості діяльності банків на ринку цінних паперів у сучасних умовах економічних викликів та регуляторних змін.

Об'єкт дослідження – діяльність банків на ринку цінних паперів України та їх взаємодія з іншими ринковими учасниками.

База дослідження – Національний банк України, банки, Міністерство фінансів, НКЦПФР.

За результатами дослідження сформульовані висновки та рекомендації, що можуть бути використані у роботі банківських установ для ефективного функціонування фондового ринку.

Одержані результати полягають в аналізі сучасного стану ринку цінних паперів України та діяльності банків на цьому ринку, виявленні і обґрунтуванні існуючих проблем та обмежень.

Кваліфікаційна робота містить 61 сторінку, 4 таблиці, 21 рисунок, список використаних джерел із 50 найменувань, 1 додаток.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, банки, ринок цінних паперів, облігації.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2023 – 2024 рр.

Рік захисту роботи – 2025 р.

ABSTRACT

ACTIVITIES OF BANKS ON THE SECURITIES MARKET

The purpose of the work is to deepen theoretical knowledge about the activities of banks in the securities market, as well as the development of scientific and practical recommendations for managing it, taking into account modern economic challenges and regulatory changes.

The subject of the study is the peculiarities of banks "activities in the securities market in the current conditions of economic challenges and regulatory changes.

The object of research is the activities of banks in the Ukrainian securities market and their interaction with other market participants.

The research is based of National Bank of Ukraine, banks, Ministry of Finance, NCSSM.

Based on the results of the study, conclusions and recommendations that can be used in the work of banking institutions for the effective functioning of the stock market are formulated.

The obtained results results consist in the analysis of the current state of the securities market of Ukraine and the activities of banks in this market, identifying and justifying existing problems and restrictions.

The qualification work consists of 61 pages, 4 tables, 21 figures, a list of used sources from 50 titles, 1 appendix.

Keywords: investment activity, banks, securities market, bonds.

The year of qualification work is 2023 - 2024.

Year of thesis defense - 2025..

ЗМІСТ

ВСТУП..... 3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ..... 6
1.1 Сутність, функції та роль діяльності банків на ринку цінних паперів..... 6
1.2 Особливості діяльності банківських установ на ринку цінних паперів України……...15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ……...21
2.1. Аналіз діяльності банків на ринку цінних паперів в Україні…….21
2.2. Оцінка ефективності банківських інвестицій в цінні папери…….36
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНІСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ……43
ВИСНОВКИ..... 50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ……..53
ДОДАТКИ…….….60

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасна економіка України представлена банкоцентричною моделлю фінансового посередництва, що визначає провідну роль банків у здійсненні значних обсягів фінансових операцій у всіх секторах економіки. Банки виконують важливу функцію маркет-мейкерів на ринку цінних паперів, де вони виступають не лише інституційними інвесторами та фінансовими посередниками, але й емітентами цінних паперів і установами, що забезпечують функціонування ринкової інфраструктури Ефективне управління інвестиційними портфелями банків є критично важливим, оскільки значна частина активів банківських установ інвестована в цінні папери. У сучасних умовах державні цінні папери є основним інструментом для залучення фінансових ресурсів, що допомагає забезпечити фінансування державного бюджету та підтримувати економічну стабільність країни, особливо в періоди воєнного стану.

Зростання ролі банків у забезпеченні стабільності та розвитку фінансового ринку в умовах економічної нестабільності та зовнішніх загроз підкреслює важливість цього дослідження. Банки грають ключову роль у задоволенні фінансових потреб економічних агентів завдяки своїй здатності ефективно використовувати та акумулювати тимчасово вільні ресурси. В цьому контексті особливо важливим є аналіз впливу банків на функціонування ринку цінних паперів, оскільки сучасна економічна ситуація ставить перед фінансовими інститутами нові виклики, що ускладнює процес підвищення ефективності їхньої діяльності та загальної розбудови фінансової системи країни.

Дослідженню діяльності банків на ринку цінних паперів в Україні присвячено багато праць вчених, зокрема таких як: Береславська О., Біловус Т., Борщук І., Вовчак О., Гарбар Ж., Дзюблюк О., Квасницька Р., Коваленко В., Коваленко Ю., Мозговий О., Мусієнко О., Пересада А., Приказюк Н.,

Примостка Л., Пшик Б., Сидоренко В., Стечишин Т., Харченко А. та інших. Однак, віддаючи належне досягненням, все ще бракує глибокого аналізу специфічних теоретичних і практичних аспектів банківської діяльності на ринку цінних паперів. Це включає недостатню увагу до питання адаптації банківських стратегій до умов воєнного стану, впливу уповільнення ділової активності на ринкові операції, а також управлінських і регуляторних викликів, що виникають у кризових ситуаціях. Зокрема, необхідно розглянути, як зміни в економічному середовищі і політична нестабільність впливають на ефективність банківських інвестицій, управлінські практики і стратегії на ринку цінних паперів.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є поглиблення теоретичних знань щодо діяльності банків на ринку цінних паперів, а також розробка науково-практичних рекомендацій щодо управління нею з урахуванням сучасних економічних викликів та регуляторних змін.

Відповідно до визначеної мети, головним завданнями кваліфікаційної роботи є:

- провести дослідження значення та ролі банків на ринку цінних паперів, а також охарактеризувати їхні основні функції та вплив на ринок;
- розглянути особливості функціонування банків на ринку цінних паперів в Україні, включаючи специфіку їхньої діяльності в сучасних економічних і регуляторних умовах;
- проаналізувати сучасний стан діяльності банківських установ на ринку цінних паперів України, включаючи аналіз їх участі та впливу на ринкові процеси;
- здійснити оцінку ефективності банківських інвестицій в цінні папери;
- виокремити шляхи активізації та розвитку діяльності банків на ринку цінних паперів України.

Об'єктом дослідження є діяльність банків на ринку цінних паперів України та їх взаємодія з іншими ринковими учасниками.

База досліджень – Національний банк України, банки, Міністерство фінансів, НКЦПФР.

Предметом дослідження є особливості діяльності банків на ринку цінних паперів у сучасних умовах економічних викликів та регуляторних змін.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи застосовувалися загальнонаукові методи, зокрема: теоретичне узагальнення для визначення сутності та ключових аспектів діяльності банків на ринку цінних паперів; методи аналізу, синтезу, дедукції та індукції для дослідження закономірностей і характеристик функціонування банківських установ на цьому ринку; методи логічного узагальнення, порівняння, групування та систематизації для виявлення переваг і недоліків у здійсненні банківських операцій з цінними паперами; статистичний аналіз для оцінки ринку цінних паперів України та діяльності банків на ньому; а також логічне узагальнення для формулювання рекомендацій щодо покращення управлінських практик банків на ринку цінних паперів.

Практичне значення одержаних результатів полягає в аналізі сучасного стану ринку цінних паперів України та діяльності банків на цьому ринку, виявленні і обґрунтуванні існуючих проблем та обмежень. Це дозволяє дослідити напрямки удосконалення банківських стратегій та розробити нові підходи, які сприятимуть підвищенню ефективності їх діяльності на ринку цінних паперів. Практичні рекомендації можуть бути використані для впровадження інноваційних технологій та стратегій, що забезпечать стійкий розвиток і оптимізацію функціонування банківської системи в умовах змінюваного фінансового середовища.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

1.1. Сутність, функції та роль діяльності банків на ринку цінних паперів

Роль банків на ринку цінних паперів є вирішальною для підтримки стабільності фінансової системи. Банки, як основні фінансові інститути, здійснюють численні операції з цінними паперами, які включають їх купівлю, продаж, інвестиції, а також управління портфелями цінних паперів. Роль банків у цьому контексті багатогранна і визначає не тільки їхню комерційну діяльність, але й вплив на стабільність і ефективність ринку в цілому.

З кінця 1950-х років у світовій практиці відбулося інтенсивне залучення банків як до безпосередньої діяльності на фондовому ринку, так і через посередників [16]. Це був період, коли традиційні функції банків як посередників у грошових операціях поступово розширювалися, охоплюючи нові сегменти фінансового ринку та почали не лише надавати кредити, але й інвестувати у цінні папери, виступаючи як потужні гравці на фондових ринках. Така діяльність давала можливість банкам диверсифікувати свої джерела прибутку та знизити залежність від традиційних банківських операцій, таких як кредитування та прийом депозитів.

До кінця XX століття цей процес набув ще більшого розмаху. У 80-х та 90-х роках банки активно використовували нові фінансові інструменти, включно з похідними цінними паперами (деривативами), що дозволило їм краще управляти ризиками та отримувати прибуток навіть на волатильних ринках. Зокрема, американські та європейські банки почали відігравати важливу роль у міжнародних фінансових операціях, інвестуючи значні ресурси в акції, облігації та інші фінансові інструменти по всьому світу [48].

В Україні цей процес також набрав обертів після здобуття незалежності. З кінця 90-х років українські банки поступово інтегрувалися у фондовий ринок, починаючи з операцій з державними цінними паперами, такими як облігації внутрішньої державної позики (ОВДП). На початку 2000-х років, з розвитком національної економіки та зростанням фондового ринку, банки почали відігравати все більш значущу роль, як посередники у випуску корпоративних цінних паперів, надаючи інвестиційні послуги підприємствам і приватним інвесторам.

Сьогодні ж банки є найактивнішими учасниками як на вітчизняному так і зарубіжних ринках цінних паперів. Та продовжують виконувати важливі функції з управління ризиками та надання ліквідності, а також беруть участь у формуванні фондових ринків через свої інвестиційні та брокерські операції. Банки не лише виступають емітентами власних облігацій для залучення капіталу, але й активно інвестують у державні та корпоративні цінні папери.

Так, згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність», банки можуть функціонувати на фондовому ринку за такими напрямами (рис.1.1):

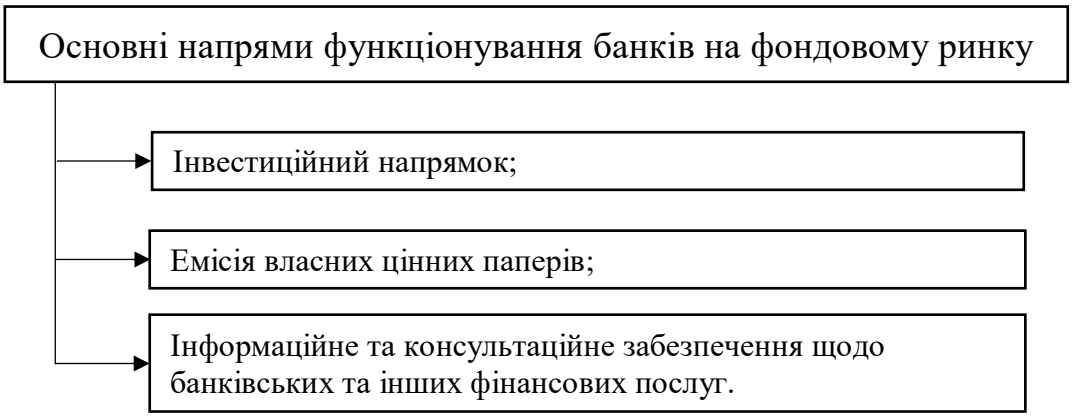

Рис. 1.1. Напрями функціонування банків на фондовому ринку

Джерело: побудовано автором за даними [24]

У більшості розвинених країн банки приймають активну участь на ринку цінних паперів, однак їх обмежують у обсягах операцій з цими інструментами. Обмеження на ринку цінних паперів введені для зменшення ризиків, що

супроводжують операції з цінними паперами, тоді як традиційні банківські операції зазвичай не створюють загрози для стабільності банківського сектора. В Україні правове регулювання розміщення та обігу цінних паперів, а також професійної діяльності банків на фондовому ринку здійснюється через законодавчі акти, постанови НБУ та нормативні документи НКЦПФР [29].

Емісійна діяльність банку включає випуск власних цінних паперів, щоб залучити додаткові фінансові ресурси, з метою створення або збільшення статутного капіталу. Така діяльність залучає ресурси для проведення певних банківських операцій або фінансування розвитку програм чи окремих напрямів діяльності банку. Випуск цінних паперів банком відображається в його пасивних операціях.

Функції банку як емітента так і обслуговувача власних цінних паперів полягають у наступному: здійснення емісії цінних паперів на первинному ринку, забезпечення ліквідності, виплата дивідендів акціонерам, купівля-продаж акцій на вторинному ринку [49]. Згідно з українським законодавством, під час емісійної діяльності комерційний банк може випускати (емітувати) фінансові інструменти.

Під час здійснення емісійної діяльності банківська установа керується певними стратегічними та операційними завданнями. Ці завдання спрямовані на досягнення фінансової стійкості, забезпечення ліквідності та задоволення потреб клієнтів і ринку. Важливою складовою цієї діяльності є оптимізація структури капіталу, управління ризиками та забезпечення надійності банківських послуг. Тому можемо виокремити цілі, які банківська установа переслідує під час здійснення емісійної діяльності, а саме (рис. 1.2):

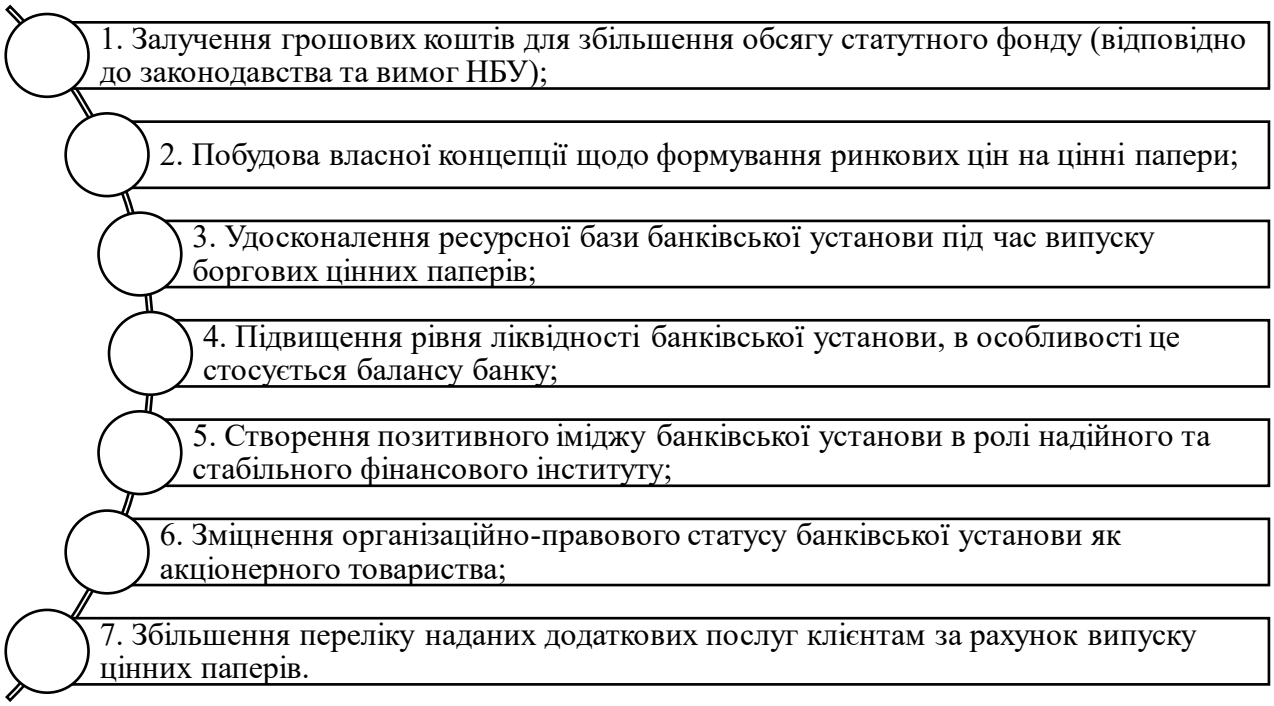

Рис.1.2. Основні цілі емісійної діяльності банківської установи

Джерело: узагальнено автором на основі [26]

Кожен банк, займаючись емісійною діяльністю, має вибрати відповідний напрямок, який найбільше відповідатиме його потребам і забезпечить найкращі результати. Важливо ретельно аналізувати ринкові умови, фінансові можливості та вимоги клієнтів. Крім того, банк має враховувати регуляторні обмеження, які стосуються емісії цінних паперів або інших фінансових інструментів, а також стратегію управління капіталом. В дод. А перелічені основні напрями емісійної діяльності банківської установи.

Процес емісії цінних паперів проходить кілька ключових етапів. На першому етапі важливо оцінити потенційні результати емісії та розробити обґрунтовану емісійну політику, враховуючи макро- та мікрофактори. Визначають тип цінного паперу, оптимізують структуру капіталу та використовують зарубіжний досвід для залучення додаткових коштів. Важливо також проаналізувати загальний стан економіки та фондового ринку, оцінити ризики та готовність банку їх прийняти без шкоди для клієнтів та ресурсної бази.

Другий етап полягає в розробці програми емісії, включаючи аналіз досвіду інших банків, визначення ризиків і межі ринкової чутливості до нової емісії. Останній етап включає розрахунок витрат на реєстрацію, рекламу, процентні видатки та здобуття кредитного рейтингу. Якщо банк отримає позитивний рейтинг, процес емісії починається. Варто відзначити, що банк самостійно виконує функції андеррайтера, що пришвидшує процес, а інформація про емісію відображається у квартальних або річних звітах.

Останнім часом банки значно активізували свою присутність на ринку цінних паперів, розвиваючи мережі афілійованих фінансових компаній і безпосередньо залучаючись до діяльності брокерських фірм. Це дозволяє їм розширити спектр своїх послуг і посилити конкурентні позиції. В умовах фондового ринку банки не лише пропонують традиційні фінансові послуги, але й активно популяризують свої можливості через впровадження нетрадиційних послуг. Серед них – консалтинг у сфері інвестицій, що включає глибокий аналіз ринку і рекомендації щодо вкладення в цінні папери.

Банки також розробляють індивідуальні стратегії інвестування для своїх клієнтів, що допомагає їм ефективно управляти своїми активами та мінімізувати ризики. Таким чином, діяльність банків на фондовому ринку можна впорядкувати, класифікуючи їхні функції, як посередницькі, що включають різноманітні аспекти фінансового консалтингу, управління інвестиціями і забезпечення стратегічних рішень для клієнтів (рис. 1.3)

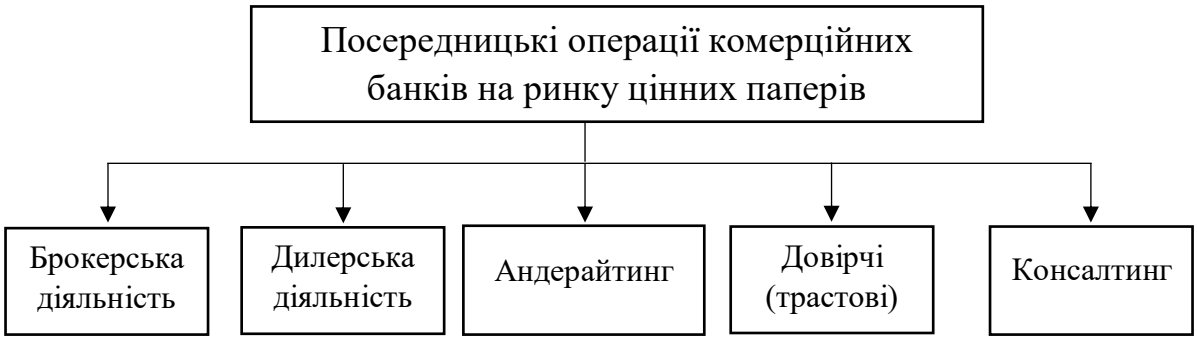

Рис.1.3. Посередницькі операції банків на ринку цінних паперів

Джерело: побудовано автором за даними[47]

Банки, які надають брокерські послуги, виконують функції довірених осіб або комісіонерів згідно з договором доручення або комісії. У таких договорах обов'язково зазначаються: термін дії договору, вид замовлення, права та обов'язки обох сторін, порядок вирішення можливих судових суперечок, а також розміри комісійних винагород.

Банк, що займається брокерською діяльністю, може активно брати участь у торгах на організованих ринках лише за умови отримання відповідної ліцензії торговця. Залежно від обсягу торгів, торговців поділяють на три категорії: – банки, що надають брокерські послуги на регулярній основі; – інвестиційні банки або інвестиційні компанії, які спеціалізуються на більш складних фінансових операціях і інвестиціях; – інші торговці, що можуть включати різні фінансові інститути або індивідуальних брокерів.

Фінансовий брокер виконує посередницькі функції, допомагаючи купувати та продавати цінні папери від імені клієнта на основі договору комісії або доручення. Такі доручення банк може реалізовувати наступними методами: укладаючи угоди на біржі, набуваючи цінні папери у клієнта для свого портфеля або реалізуючи наявні цінні папери клієнту. Коли запит клієнта стосується акцій, що торгуються на офіційних ринках, то такі угоди здійснюються на біржах, де забезпечено прозорість і контроль над торговими операціями [20].

Дилерська діяльність охоплює укладання угод з купівлі та продажу цінних паперів від свого імені та за власний рахунок. Таку діяльність можуть здійснювати лише юридичні особи, що є комерційними організаціями. Центральні банки часто виступають основними дилерами на ринку цінних паперів. Вони відіграють ключову роль у фінансовій системі, впливаючи на ринок капіталів і забезпечуючи економічну стабільність. Через операції на ринку цінних паперів центральні банки можуть керувати ліквідністю, впливати на рівень процентних ставок та регулювати економічні умови, які допомагають підтримувати стабільність фінансових ринків і економіки в цілому.

Банки мають можливість залучатися до організації емісії цінних паперів. При плануванні випуску цінних паперів підприємства часто звертаються до банків-посередників, які володіють потрібним досвідом та ресурсами, такими як висококваліфікований персонал і розгалужена мережа відділень та філій. Це дозволяє банкам ефективно залучати інвесторів і забезпечити успішний процес випуску.

У цьому контексті банк функціонує як інвестиційна компанія. Процес емісії цінних паперів за дорученням клієнта зазвичай включає три основні етапи (рис.1.4):

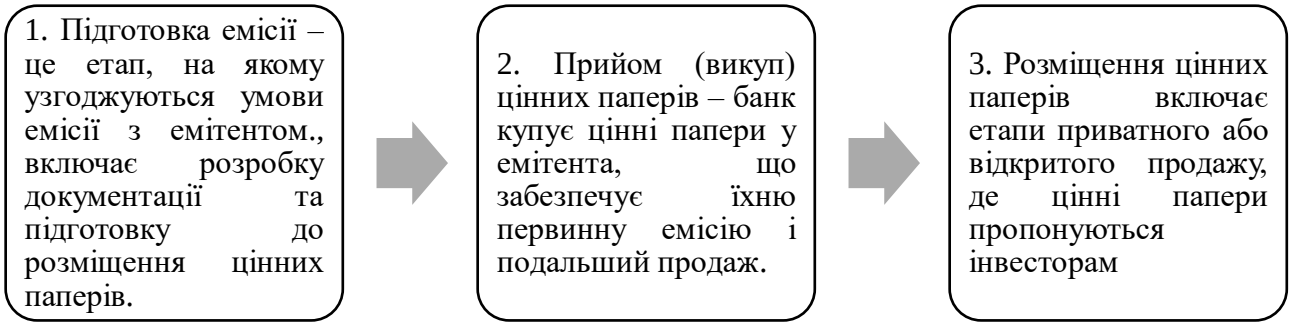

Рис.1.4. Етапи емісії цінних паперів за дорученням клієнта

Джерело: побудовано автором за даними [7]

Таким чином, банки не тільки організовують процес емісії, але й активно сприяють розширенню бази інвесторів та забезпечують успішне завершення випуску цінних паперів.

Банки, виступаючи як інвестиційні компанії, можуть забезпечувати гарантії розміщення цінних паперів для третіх осіб. Це передбачає, що банк управляє ресурсами, наданими іншими особами, за певну плату і протягом погодженого періоду. Таким чином, банк гарантує ефективне використання цих ресурсів, щоб досягти найкращих фінансових результатів для своїх клієнтів.

Клірингова діяльність включає управління взаємними зобов'язаннями на ринку цінних паперів, що охоплює збір та перевірку інформації про операції, коригування даних, підготовку бухгалтерських документів, а також залік і

розрахунок взаємних зобов'язань. Ці процеси проводяться згідно з договорами між банком і учасниками ринку, що забезпечує точність і ефективність розрахунків [46].

Банки також здійснюють депозитарний облік цінних паперів, обслуговують їх рух на рахунках депонентів і управляють корпоративними операціями емітентів відповідно до ліцензії НКЦПФР на фондовому ринку. Як депозитарні установи, банки надають такі послуги:

- відкриття рахунків у цінних паперах;
- керування обігом цінних паперів на рахунках;
- ведення обліку цінних паперів на рахунках;
- управління корпоративними операціями емітентів з їхніми цінними паперами;
- отримання доходів від цінних паперів і їх зарахування на грошові рахунки депонентів;
- підготовка звітів про транзакції та стан рахунків з цінними паперами;
- формування облікових реєстрів;
- надання послуг інформаційного та консультаційного характеру [32].

Банки відіграють важливу роль на фондовому ринку, підтримуючи його ефективність і стабільність завдяки виконанню ряду суттєвих функцій. Вони організовують випуск цінних паперів, допомагаючи підприємствам залучати капітал шляхом розміщення нових випусків. Як посередники, банки забезпечують ефективне проведення брокерських і дилерських угод, що впливає на ліквідність і формування ринкових цін. В їхніх обов’язках також є депозитарне обслуговування, яке включає облік цінних паперів і управління корпоративними операціями. Крім того, клірингова діяльність банків гарантує точність фінансових розрахунків і коректність взаємних зобов'язань між учасниками ринку. Завдяки цим функціям, банки відіграють основоположну роль у забезпеченні функціонування і розвитку ринку цінних паперів. Місце банків в цій системі детально ілюструється на рисунку 1.5.

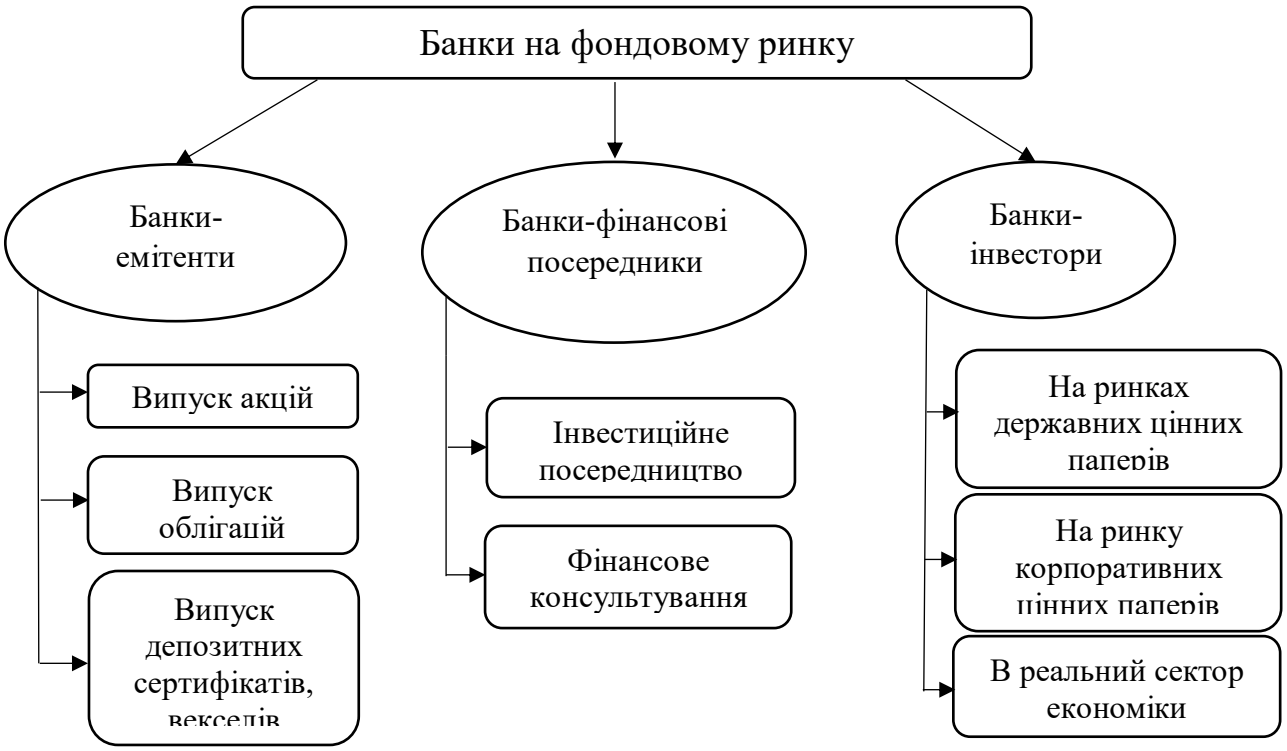

Рис.1.5 Місце та види операцій комерційних банків на фондовому ринку

Джерело: побудовано автором за даними [25]

Емісія власних цінних паперів банківськими установами є найкраще розробленою та регламентованою в методологічному відношенні. Вона підлягає чітким правилам і стандартам, які забезпечують прозорість і захист інвесторів, це включає вимоги щодо розкриття інформації, процесу оформлення документів та схвалення від регуляторів. Натомість інвестиційна та посередницька діяльність банків можуть мати менш суворі регуляторні вимоги, зокрема, в таких сферах, як управління інвестиціями або брокерські послуги, існує більше простору для варіацій у методах і підходах, що може вплинути на рівень регулювання. Проте, банки зазвичай проявляють високий рівень активності в усіх напрямках, оскільки це дозволяє їм забезпечувати комплексний спектр фінансових послуг і задовольняти різноманітні потреби своїх клієнтів.

Робота банків на ринку цінних паперів є надзвичайно важливою для діяльністю та модернцізації фінансових ринків. Їхня роль охоплює широкий

спектр функцій, від організації випуску цінних паперів і виконання брокерських угод до управління депозитарними операціями і клірингом транзакцій. Банки забезпечують не лише технічну підтримку торгівлі цінними паперами, але і сприяють ліквідності ринку, стабільності фінансових розрахунків та надають консультаційні послуги для інвесторів. Завдяки регламентованим процесам у сфері емісії цінних паперів та активності в інвестиційних і посередницьких операціях, банки виконують важливу роль у підтримці ефективності та розвитку ринку цінних паперів.

1.2. Особливості діяльності банківських установ на ринку цінних паперів України

Функціонування банків на ринку цінних паперів України має свої специфічні риси, які визначаються законодавчими актами, структурою ринку та макроекономічними умовами. Банки можуть виступати інвесторами та брокерами на ринку цінних паперів, але законодавство посилює вимоги до їхньої фінансової стабільності та ліквідності. Згідно з оновленими нормами Національного банку України, банки повинні підтримувати відповідні резерви та забезпечення для мінімізації ризиків.

У рамках процесу гармонізації українського законодавства з європейськими стандартами, банки зобов'язані дотримуватись норм, закріплених у Директивах ЄС, таких як MiFID II (Markets in Financial Instruments Directive). Це стосується посилення вимог щодо прозорості операцій, захисту інвесторів і належного управління ризиками.

Важливим аспектом цієї діяльності є інвестиційна діяльність банків, яка відіграє ключову роль у забезпеченні їхньої фінансової стабільності та прибутковості. Вона включає реалізацію інвестицій різних форм та методів у межах, визначених контролюючими органами, для досягнення таких цілей, як збільшення прибутку, покращення рівня ліквідності та платоспроможності, а також сприяння загальному економічному розвитку.

На ринку цінних паперів банки реалізують інвестиції шляхом купівлі акцій, облігацій та інших фінансових інструментів, що дозволяє їм не тільки збільшити доходність, але й диверсифікувати ризики та оптимізувати процес оподаткування. Можна виокремити кілька причин, які спонукають банк до активної участі в інвестиційній діяльності. По-перше, це дозволяє значно збільшити доходи, прибуток та розширити базу клієнтів. По-друге, банківські інвестиції сприяють максимальному підвищенню прибутковості, покращенню ліквідності та фінансової стійкості, що необхідно для основної діяльності банку. По-третє, через високий рівень ризику кредитних операцій банки прагнуть ефективно оптимізувати оподаткування своїх доходів.

В інвестиційній діяльності виділяють два головні напрямки: операції, орієнтовані на зростання власної прибутковості, та операції, які спрямовані на розвиток економіки, тобто на підтримку процесу суспільного відтворення. Хоча ці напрямки мають різну мету, вони тісно взаємопов'язані, утворюючи цілісну і єдину систему (рис.1.6).

Рис.1.6. Ключові напрямки інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів

Джерело: уніфіковано автором за даними[14]

Інвестиційний портфель банку являє собою структуровану сукупність фінансових інструментів, які підбираються відповідно до конкретної інвестиційної стратегії, що встановлена банком. Під час формування портфеля банки зазвичай дотримуються традиційних підходів, враховуючи такі фактори, як рівень дохідності, дотримання вимог ліквідності, рівень ризику та рівень відсоткових ставок. В результаті дослідження, можна виділити три основні типи інвестиційної політики банків (рис.1.7):

Рис.1.7. Типи інвестиційної політики банківських установ

Джерело: побудовано автором за даними [28]

Ці підходи дозволяють банкам гнучко керувати своїми інвестиційними портфелями, враховуючи власні фінансові цілі та апетит до ризику. Відповідно до законодавства, банки, які проводять діяльність в інтересах та за дорученням своїх клієнтів за умови, що мають відповідну ліцензію, мають право виступати посередниками у здійсненні угод з цінними паперами. Українські банки надають такі послуги: брокерські, дилерські та андерайтингові. Зі збільшенням

спектру доступних послуг на фондовому ринку України, комерційні банки отримують можливість здійснювати всі форми посередницької діяльності.

У порівнянні з іншими суб'єктами економіки, українські банки здійснюють значну кількість операцій на фондовому ринку, що пояснюється їх здатністю залучати тимчасово вільні кошти та ефективно використовувати їх як для потреб реального сектору економіки, так і для збільшення власного капіталу. Тому можемо стверджувати, що існує добре налагоджений механізм здійснення емісійної діяльності банками, який дозволяє банкам урізноманітнити джерела фінансових ресурсів через використання інструментів ринку цінних паперів. Окрім цього, такий підхід відкриває можливість для необмеженого кола потенційних інвесторів вкладати свої кошти в банківські цінні папери, а також сприяє створенню відкритого та прозорого іміджу банківської установи.

Банківські установи в Україні використовують різноманітні інвестиційні інструменти. Однією з особливостей є активна участь банків у купівлі державних цінних паперів, зокрема ОВДП, що дозволяє банкам не лише отримувати стабільний дохід, а й підтримувати ліквідність та стабільність фінансової системи. Вони часто складають значну частину інвестиційних портфелів банків, оскільки забезпечують високу ліквідність і відповідають вимогам регуляторів. Корпоративні облігації теж використовуються банками для диверсифікації інвестицій. Хоча вони забезпечують потенційно вищий дохід, їхній ризик вищий через можливість дефолту з боку емітентів. Акції і фінансові деривативи є більш ризиковими інструментами, які банки можуть використовувати для підвищення доходності своїх інвестицій й дозволяють отримувати більший прибуток, але також супроводжуються значними ризиками. Також участь банків у міжнародних операціях із цінними паперами та інтерес до ринку цінних паперів України з боку іноземних інвесторів відкриває нові можливості для українських банків, але також підвищує вимоги до прозорості та дотримання міжнародних стандартів [4].

Ще однією особливістю є те, що в умовах економічної нестабільності та змін на глобальних ринках, українські банки стикаються з підвищеними системними ризиками, що впливають на їхню діяльність на ринку цінних паперів. Це змушує банки бути більш обережними у своїх інвестиційних рішеннях та уважно управляти ризиками.

На ринку цінних паперів в Україні присутні як банки, так і інші фінансові установи, такі як страхові компанії, інвестиційні фонди тощо. Це створює конкурентне середовище, яке змушує банки вдосконалювати свої послуги та стратегії. Банківські установи в Україні мають можливість виконувати різні ролі на фондовому ринку, включаючи функції андеррайтерів, брокерів та дилерів. Як андеррайтери, банки беруть зобов'язання придбати цінні папери, якщо їх не буде продано інвесторам, і перепродають їх на ринку, що дозволяє емітентам забезпечити успішний випуск цінних паперів та зменшити ризик невдачі. У ролі брокерів банки допомагають своїм клієнтам купувати та продавати цінні папери, забезпечуючи доступ до ринку та виконуючи торгові операції від імені клієнтів. Як дилери, банки торгують цінними паперами від свого імені, що сприяє ліквідності на ринку, купуючи і продаючи активи для отримання прибутку.

Окрім традиційних функцій, банки в Україні використовують нетрадиційні послуги для підвищення своєї популярності та привабливості на ринку. Зокрема, вони надають консалтингові послуги в інвестуванні, які включають аналіз ринку та інвестиційних можливостей, що є особливо важливим для інвестування капіталу в фондові інструменти. Також банки проводять глибокий аналіз цінних паперів, що дозволяє клієнтам зрозуміти ризики і потенційні вигоди, допомагаючи приймати обґрунтовані рішення щодо інвестування. Вони також розробляють стратегії і алгоритми для інвестування, що дозволяє клієнтам ефективно управляти своїми інвестиціями та досягати оптимальних результатів.

Ці послуги дозволяють банкам не тільки підвищити свою конкурентоспроможність, але й надавати додаткову цінність своїм клієнтам.

Важливим фактором, що впливає на можливості банків, є їх територіальне розташування і законодавчі вимоги. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) встановлює правила, узгоджені з вимогами НБУ, включаючи регулювання мінімального розміру статутного фонду та вимоги до депозитарної діяльності. Ці норми сприяють стабільності ринку та захисту прав інвесторів, а також впливають на можливості банків у здійсненні операцій на ринку цінних паперів. У результаті, банківські установи в Україні виконують широкий спектр функцій і надають послуги на ринку цінних паперів, що дозволяє їм активно долучатися до ринкових процесів і задовольняти потреби клієнтів. Водночас, національні економічні особливості та регуляторна база створюють специфічні умови для їхньої діяльності.

РОЗДІЛ 2.
АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз діяльності банків на ринку цінних паперів в Україні

Аналіз діяльності банків на ринку цінних паперів є важливою складовою досліджень фінансового сектора України. З розвитком ринку цінних паперів банківські установи стають ключовими учасниками такого процесу, виконуючи роль фінансових посередників та інвесторів. Вони активно залучають капітал через обіг різних видів цінних паперів, а також надають послуги з купівлі-продажу, управління активами та консультування. Ця діяльність впливає не лише на стабільність банківської системи, а й на економічний розвиток країни в цілому. Тому дослідження цього питання дозволяє краще зрозуміти вплив банків на фінансовий ринок та оцінити перспективи їх розвитку в умовах глобалізації та інтеграції до світових ринків.

Банківський сектор України успішно витримав початок війни і зазнав лише обмежених втрат завдяки ефективним заходам, які були вжиті Національним банком та самими банками для забезпечення неперервної фінансової діяльності. Після настання повномасштабної війни росії в Україні відзначився зменшеним попитом на кредитні ресурси серед населення. Проте, кредитування корпорацій продовжувалося завдяки вдосконаленим державним програмам підтримки. Навіть з врахуванням воєнних ризиків, рівень ліквідності в банках залишався стабільно високим. Збільшення суми коштів, розміщених клієнтами в банках, було переважно пов'язано з гривневими депозитами населення. У той же час, обсяг коштів корпорацій у іноземній валюті під час війни зменшувався.

Вже у 2023 році банківський сектор України успішно адаптувався до складних кризових умов та продовжує успішно функціонувати у 2024 році.

Банки ефективно підтримували та відновлювали свою мережу відділень в регіонах, які зазнали визволення від ворожого впливу. Завдяки додатковому залученню коштів від клієнтів, ліквідність у банківській системі зросла, а також покращився рівень інвестиційної діяльності банківського сектору.

Для оцінки діяльності банків на ринку цінних паперів важливо враховувати кількість банківських установ в Україні, оскільки це впливає на конкуренцію, ліквідність та загальний обсяг операцій на ринку цінних паперів. Динаміка банків з іноземним капіталом демонструє рівень інтеграції країни у світову економіку, довіру іноземних інвесторів та потенціал для впровадження міжнародних стандартів і технологій. Вона також надає уявлення про вплив регуляторної політики на банківський сектор і може слугувати індикатором її ефективності (рис. 2.1).

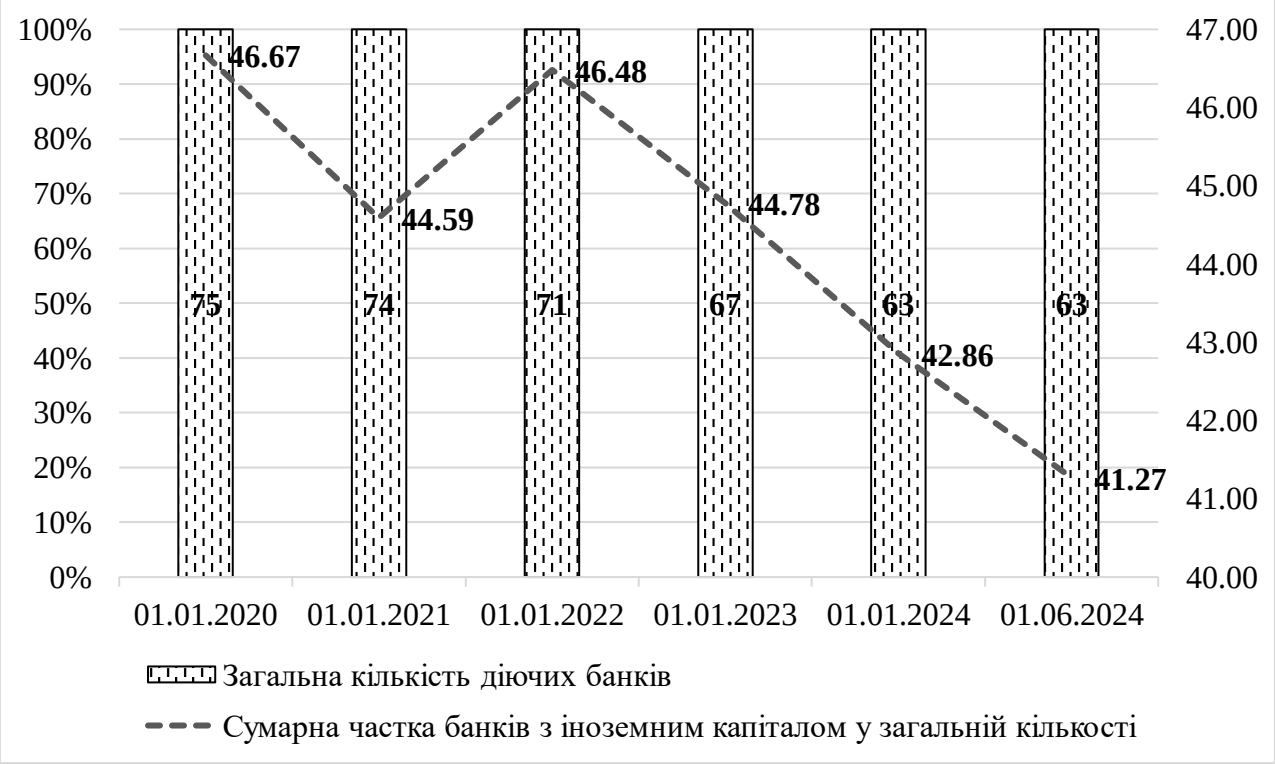

Рис.2.1. Динаміка кількості банківських установ в Україні за 2020 - 01.06.2024 р.р.

Джерело: побудовано автором на основі даних [15]

Згідно з даними рисунка 2.1 можемо побачити, що найбільша кількість банків в Україні була станом на 01.01.2024 і становила 75 одиниць. У

наступних роках спостерігається спадна тенденція загальної кількості банків, зокрема, станом на 01.06.2024 року в Україні загальна кількість банківських установ становить 63 одиниці, що є найменшим показником за досліджуваний період. Таким чином за досліджуваний період кількість банків зменшилась на 12 одиниць.

Якщо розглядати структуру банків, то зараз в Україні переважають банки з українським капіталом (58,73%), а банки з іноземним капіталос становлять менше (41,27%). Якщо розглянути 2020 рік, то можемо побачити, що структура банків за капіталом дещо відрізнялась, але лідируючу позицію займали банківські установи з українським капіталом, а банки з іноземним капіталом становили 46,67% від усіх банків. Таким чином, частка банківських установ зменшилась на 5,4% за досліджуваний період, або на 9 одиниць.

Тому дослідивши дані з рисунку 2.1, можна підвести підсумок, що кількість банків зменшилась на 12 одиниці, а саме на 9 і 3 банківські установи з іноземним та українським капіталом відповідно.

З 2022 року банки стикаються з економічними викликами, що суттєво скорочують їхні доходи, а іноді й призводять до банкрутства. Без впровадження ефективних антикризових заходів і державної підтримки кількість банківських установ може продовжувати скорочуватися. Військові дії на території України спричинили кризу економічного характеру, що негативно впливає на економічну активність та погіршує якість банківських кредитних портфелів.

Одним із ключових напрямів регулюючої діяльності Національного банку України на ринку цінних паперів є нагляд та контроль, які базуються на ризик-орієнтованому підході. Це дозволяє вчасно виявляти банки, що проводять надмірно ризикові операції з фінансовими інструментами. Важливу роль у забезпеченні необхідного обсягу капіталу банків відіграє емісія цінних паперів, зокрема акцій та облігацій. Для більшості українських банків, які є акціонерними товариствами, випуск акцій є обов'язковою складовою формування та збільшення статутного капіталу. Рівень цього капіталу визначає

масштаби ризиків, які банк може нести, та забезпечує його фінансову стабільність.

Станом на початок 2022 року загальний обсяг накопиченого статутного капіталу банківської системи України склав 481,5 млрд грн, що на 13,9 млрд грн або 2,8% менше у порівнянні з попередніми п'ятьма роками. Це зниження пов'язане з виходом з ринку значної кількості неплатоспроможних банків [1]. Попри загальне зростання обсягу емісійних операцій у банківській системі, темпи цього зростання були значно нижчими від темпів нарощування банківських активів (рис. 2.2)

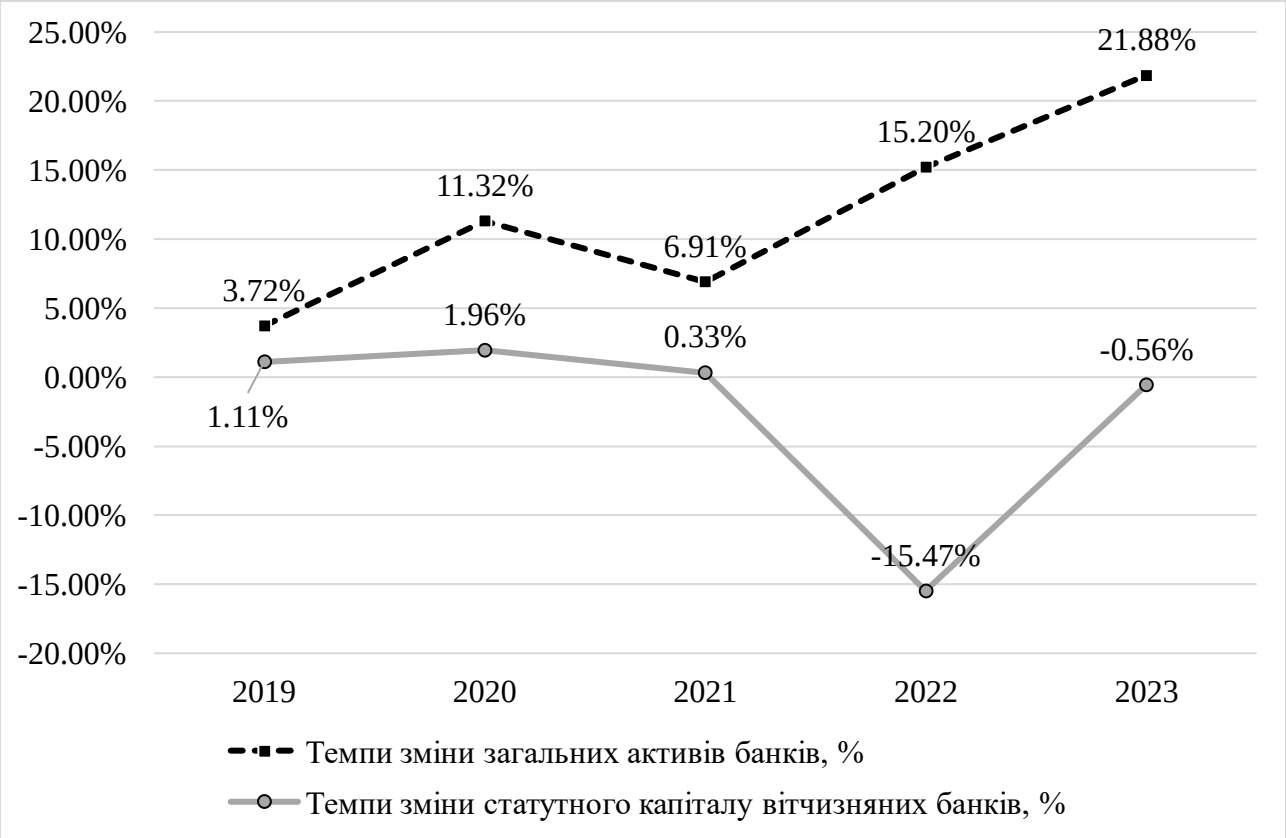

Рис.2.2. Порівняння річних темпів зміни сукупних загальних активів і статутного капіталу банків в Україні в 2019-2023 рр.

Джерело: побудовано автором за даними [32-36]

Аналіз даних про темпи зміни загальних активів банків за період з 2019 по 2023 рік показує стабільну тенденцію зростання. Найнижчий приріст активів було зафіксовано за 2019 рік (3,72%). Однак у 2020 році темп зростання суттєво підвищився до 11,32%. Незважаючи на певне уповільнення в 2021 році (6.91%),

у наступні роки темпи зростання активів прискорився, досягнувши 15,20% у 2022 році та 21,88% у 2023 році. Це свідчить про позитивний розвиток банківської системи, навіть попри економічні труднощі.

Однак динаміка зміни статутного капіталу банків за цей самий період була менш стабільною. З 2019 до 2020 року спостерігалося зростання капіталу на 0,85%. Проте вже у 2021 році темп зростання різко знизився до 0.33%, зменшившись на 1,63%. Найбільш критичним був 2022 рік, коли відбулося значне скорочення статутного капіталу до -15.47%. У 2023 році скорочення суттєво сповільнилося до -0.56%, що свідчить про початок стабілізації після кризового періоду.

Загалом, на тлі стабільного зростання активів, значні коливання статутного капіталу банків вказують на вплив економічних викликів, зокрема воєнних дій та макроекономічних труднощів.

Розподіл нормативів достатності основного капіталу за часткою активів банків дозволяє оцінити, наскільки ефективно банки управляють своїм капіталом у контексті різних рівнів ризику, притаманних їх активам (рис.2.3). Цей аналіз важливий для розуміння загальної стійкості банківської системи, а також для виявлення потенційних зон уразливості, які можуть потребувати додаткових заходів регуляторного нагляду.

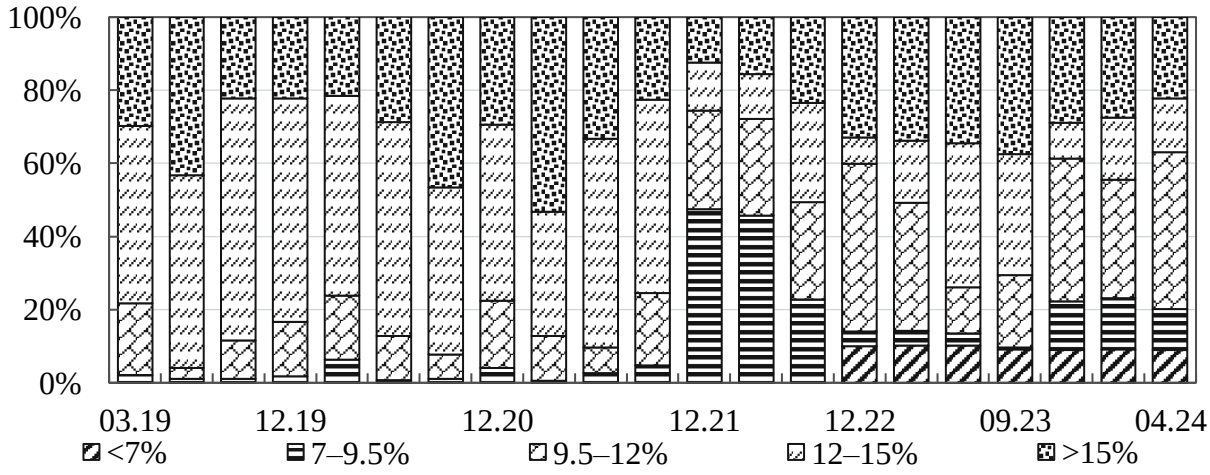

Рис. 2.3 Розподіл нормативів достатності основного капіталу за часткою активів банків

Джерело: побудовано автором на основі даних [11]

У серпні банки будуть зобов'язані покривати капіталом основні ризики, зокрема кредитний, операційний та ринковий, використовуючи нову структуру розрахунків. Тому банківські установи активно збільшують свій капітал, щоб підвищити стійкість до можливих негативних факторів та адаптуватися до нових вимог капіталу, узгоджених із стандартами ЄС. Перехідні положення під час впровадження цих вимог сприятимуть розширенню кредитних можливостей банків. Крім того, у 2025 році буде проведена оцінка стійкості банків, зокрема за негативним сценарієм, для визначення оптимального часу подальших регуляторних змін.

Показники рентабельності є важливим інструментом для оцінки ефективності банківської діяльності, оскільки вони відображають здатність фінансових установ ефективно використовувати свої ресурси для отримання прибутку. Аналіз рентабельності активів та капіталу дозволяє виявити як переваги, так і недоліки роботи банків, а також оцінити їхню здатність забезпечувати стабільне зростання в умовах постійних змін на фінансовому ринку. Розглянемо більш детальгіше рентабельність активів та капіталу банківської системи протягом досліджуваних 2019-2023 рр. (рис. 2.4):

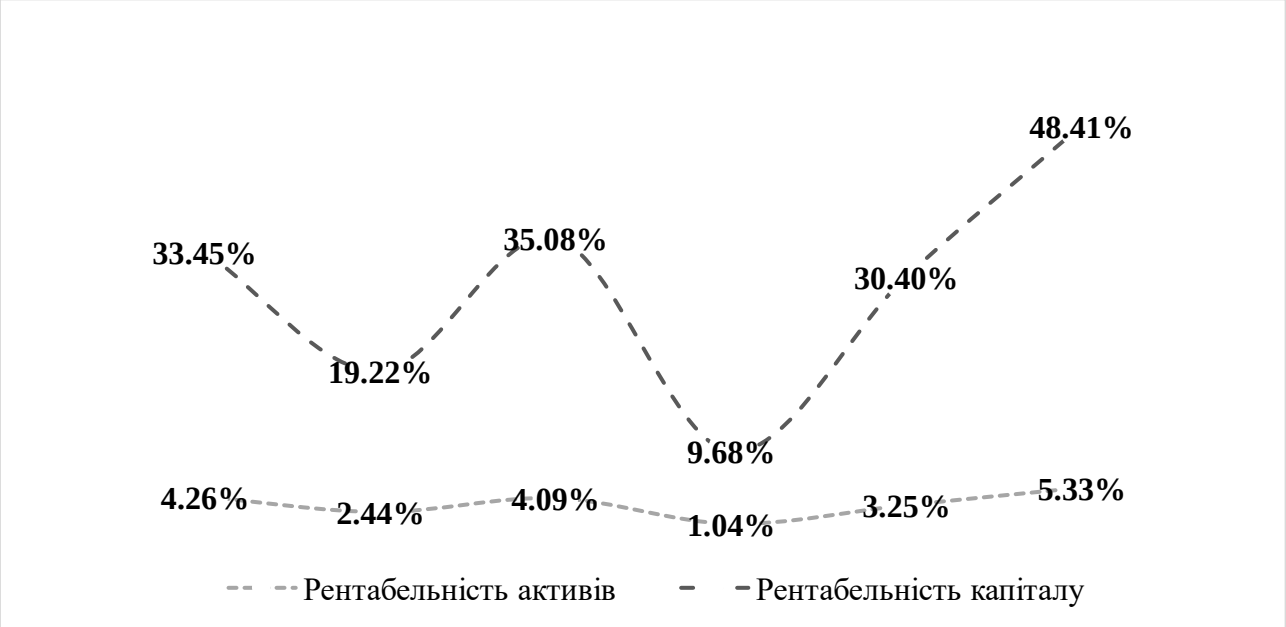

Рис.2.4 Рентабельність активів та капіталу банківської системи за 2019-2023 рр.

Джерело: побудовано автором на основі даних [32-36].

Так за даними рис.2.4 можемо побачити динаміку рентабельності активів та капіталу. За досліджуваний період середня рентабельність капіталу становить 29,37%. Найбільшим показник був станом на 01.08.2024 року і становив 48,41%, а найменшим у 2022 році з рентабельністю капіталу 9,68%. Таким чином протягом попередніх двох років рентабельність капіталу збільшилась на 38.73%, а у порінянні з 2019 роком, зросла на 14.96%, що вказує на значне зміцнення прибутковості та ефективності використання капіталу.

За досліджуваний період рентабельність активі коливаєть у межах від 1% до 6%. Станом на 2019 рік показник рентабельності активів становив 4,26%, після чого зменшився до мінімального значення, а саме 1,04%, у 2022 році. Після 2022 року можемо побачити зростаючу тенденцію, яка привела до збільшення значення на 4,29% до 5,33% станом на 01.08.2024, що є найбільшим результатом за досліджуваний період. Така ситуація свідчить про успішне покращення ефективності управління активами в банківській системі.

Сучасні виклики змусили Верховну Раду України законодавчо встановити мінімальний розмір статутного капіталу банків, зменшивши його, на рівні 200 млн грн. У результаті законодавчих змін, Національний банк України отримав розширені повноваження щодо встановлення диференційованого мінімального розміру статутного капіталу для окремих банків і юридичних осіб, але не менше 200 млн грн. Тому слід очікувати зростання обсягів емісій банківських установ [12].

Випуск корпоративних облігацій дає можливість банкам отримувати додаткові обсяги позикових коштів на певний термін і за заздалегідь встановлену винагороду. Цей підхід широко застосовується в європейській практиці та надає банкам низку переваг, серед яких можливість самостійно встановлювати умови позики й формувати власний публічний кредитний рейтинг. Корпоративні облігації надають фінансовим установам організаційні переваги, зокрема, збереження структури власності корпорації.

Хоча законодавство надає можливість, лише деякі українські банки випускають корпоративні облігації для залучення позикових коштів. Серед них:

АТ КБ «ПРИВАТБАНК», АТ «КРЕДОБАНК», АТ «АЛЬФА-БАНК», АТ «ТАСКОМБАНК» та АТ «БАНК АВАНГАРД». Дані про обсяги випуску корпоративних облігацій цими банками за 2017-2021 роки представлені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Інформація про обсяги емітованих корпоративних облігацій у розрізі окремих банків в Україні протягом 2017-2021 р.р., млн.грн.

Назва банку	Роки					Темп зміни 2017/2021
	2017	2018	2019	2020	2021	
АТ «ТАСКОМБАНК»	93933	140104	150959	113372	113566	20,9
АТ «АЛЬФА-БАНК»	62250	44938	6902	8456	4677	-92,5
АТ «КРЕДОБАНК»	4759	304076	279470	384809	486123	10114,8
АТ КБ «ПриватБанк»	2029	2129	2228	2327	2427	19,6
АТ «БАНК АВАНГАРД»	-	-	-	-	26266	-
Разом:	173029	491246	439560	508964	633019	265,8

Джерело: сформовано автором за даними [6].

Після початку повномасштабного вторгнення інтерес до державних облігацій внутрішньої позики (ОВДП) серед фізичних осіб в Україні різко зріс. Наприклад, якщо на початку лютого 2022 року громадяни володіли ОВДП на суму близько 26 млрд грн, то зараз ця сума перевищила 61 млрд грн. Можемо виділити ключові причини такої зміни, а саме:

- патріотичний аспект -у перші місяці війни ОВДП позиціонувалися не лише як інвестиційний інструмент, але і як спосіб підтримати економіку України під час військових дій.

- спрощення доступу - введення можливості купівлі ОВДП через додаток «Дія», а також через фінансові та банківські застосунки, значно полегшило процес для фізичних осіб.

- краща дохідність - вигідніші умови порівняно з депозитами, що робило їх привабливішими для інвесторів.

Що стосується корпоративних облігацій, то їх активність на ринку дійсно сповільнилася. Корпоративні облігації менш доступні: їх не можна придбати через популярні застосунки, такі як ICU або Бонд.ЮА, їх не пропонують у

своїх додатках і банки. На нашу думку це викликано тим, що в умовах війни ОВДП є надійнішими, ніж корпоративні облігації, через високі ризики для компаній та обмежений доступ до ринку капіталу для приватного сектора [43].

Упродовж останніх років спостерігається стійке зростання інвестицій банків у державні облігації. Наприклад, у 2023 році обсяг вкладень у ці облігації збільшився на 10,9% у порівнянні з попереднім роком, досягнувши 105,4 млрд грн. Це підтверджує високу довіру банків до державних цінних паперів як стабільного і надійного інвестиційного інструменту (рис.2.5).

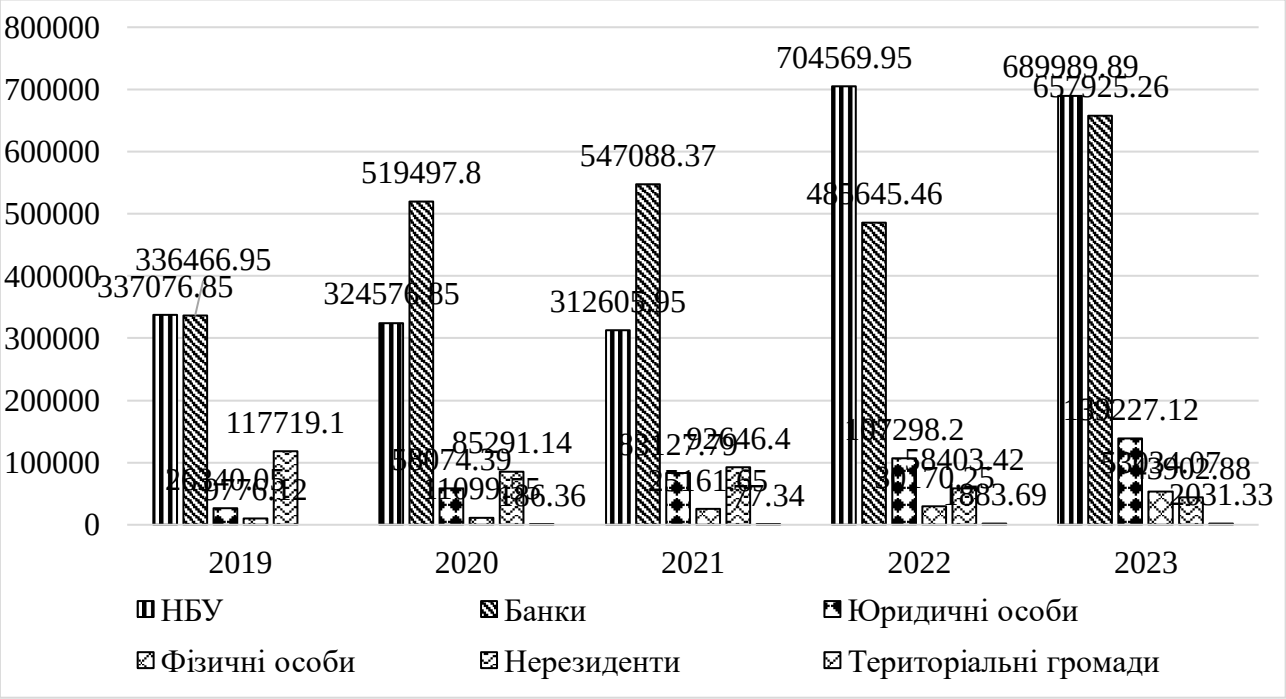

Рис. 2.5 ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю за 2019-2023 р.р., млн.грн.

Джерело: побудовано автором за даними [22]

Аналізуючи активність банків на ринку цінних паперів, через призму обігу державних облігацій внутрішньої позики (ОВДП), можемо побачити важливі зміни протягом досліджуваного періоду. Зокрема, відбулися значні коливання частки учасників ринку, так у 2019 році номінальна вартість ОВДП, що перебували на балансі НБУ, становила 337 млрд грн., а вже в 2022 році цей показник виріс до понад 704 млрд грн, що, ймовірно, свідчить про активні покупки ОВДП НБУ для стабілізації ринку в умовах війни. Вкладення

банківських установ зросли з 336 млрд грн у 2019 році до понад 657 млрд грн у 2023 році, що свідчить про їхню активну участь у забезпеченні ліквідності ринку через купівлю державних облігацій. Щодо участі юридичних та фізичних осіб на ринку цінних паперів, то спостерігається також зростаюча тенденція з 26 млрд грн у 2019 році до понад 139 млрд грн у 2023 році, тоді як фізичних осіб — з 9,7 млрд грн у 2019 році до понад 53 млрд грн у 2023 році. Варто зауважити, що присутність нерезидентів на ринку змінювалась у зворотному напрямку, так ще в 2020 році вони активно інвестували в українські ОВДП (117 млрд грн у 2019 році), а в 2023 році вкладення зменшились до 43 млрд. грн., що, на нашу думку, пов'язано з підвищеними ризиками через війну. Ця динаміка вказує на те, що український ринок цінних паперів, і зокрема операції з ОВДП, став важливим інструментом для залучення внутрішніх ресурсів на фінансування державних потреб, особливо в умовах військової агресії. Станом на 14.09.2024, можемо також побачити що у власності банків перебуває 44% загальною сумою у 756,6 млрд. грн., тобто вони утримують найбільший портфель ОВДП (рис.2.6)

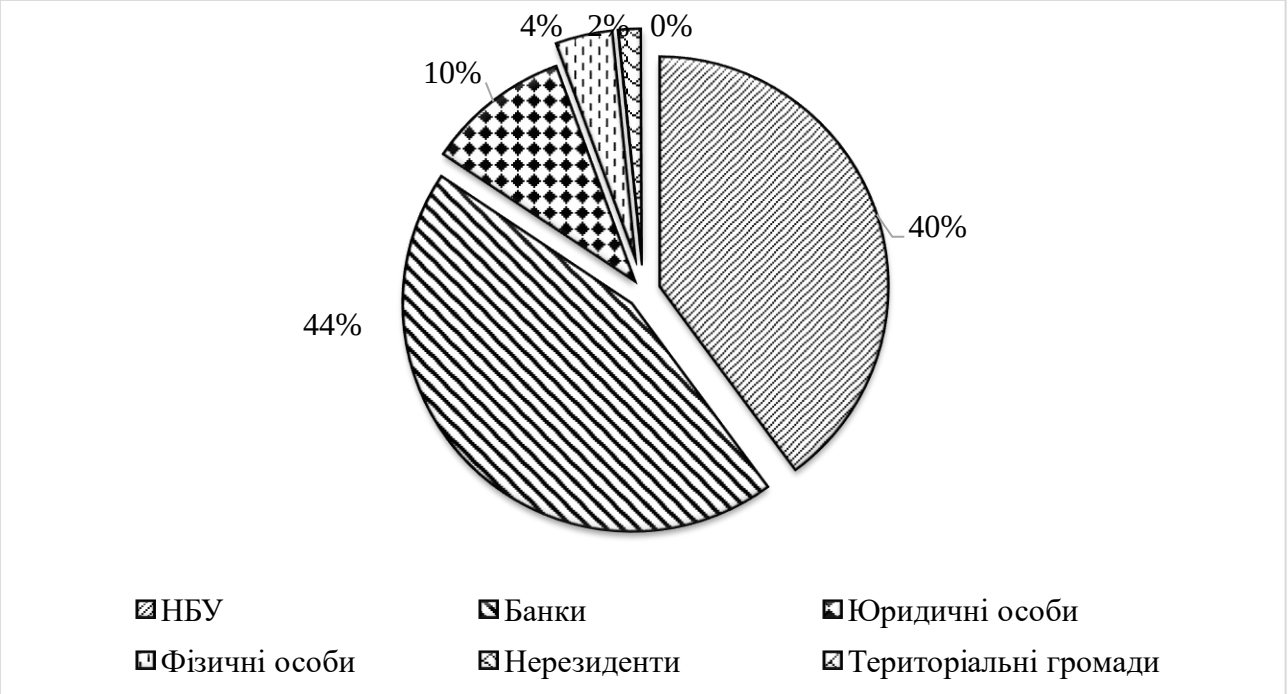

Рис. 2.6 ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю станом на 14.09.2024 р., %

Джерело: побудовано автором за даними [22].

Активна участь банківських установ у придбанні державних облігацій внутрішньої позики допомагає їм підтримувати ліквідність і фінансову стабільність, водночас забезпечуючи підтримку державного бюджету та сприяючи розвитку ринку цінних паперів в Україні. Основною причиною, чому банки вкладають кошти в ОВДП, є їхня безризиковість (завдяки державній гарантії повернення) і порівняно висока дохідність. Зокрема, якщо порівняти відсоткові ставки по українських ОВДП з іншими країнами, можна помітити, що дохідність наших облігацій є відносно високою. Для прикладу, у багатьох розвинених країнах дохідність державних облігацій не перевищує 1%. (рис.2.7):

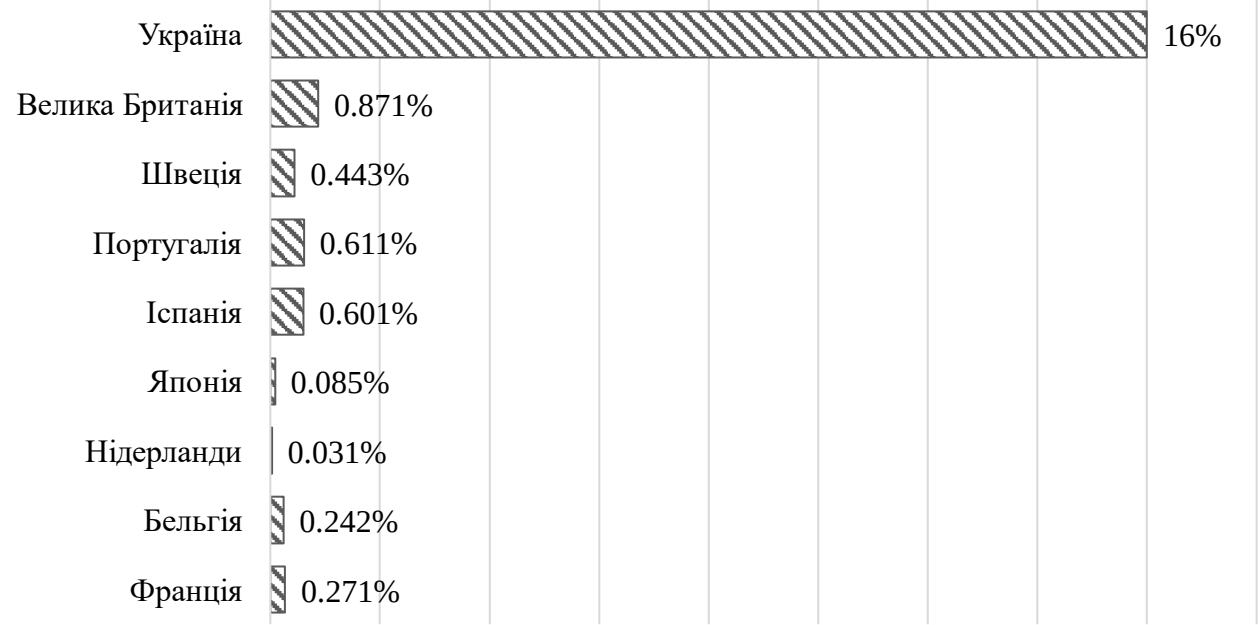

Рис. 2.7 Динаміка дохідності за державними облігаціями у розрізі країн світу, %

Джерело: побудовано автором за даними [31].

Якщо порівнювати з країнами, що мають подібний кредитний рейтинг до українського, то середні номінальні відсоткові ставки за ОВДП у них виявляються на 3 процентних пункти нижчими, ніж в Україні. Це підкреслює, що іноземні інвестори, які шукають вищий дохід від облігацій, часто обирають Україну, оскільки тут існує потенціал отримати в 10 або навіть у 300 разів

більший прибуток, ніж від інвестицій у державні облігації країн з більш стабільною економікою. Банки, що працюють в Україні, мають можливість диверсифікувати свої активи, підвищити стабільність і конкурентоспроможність завдяки інвестиціям у державні облігації. Це дозволяє їм досягти високого доходу при мінімальному рівні ризику. Крім того, ОВДП використовуються як застава для отримання кредитів рефінансування від Національного банку України. Більш детальний огляд переваг і недоліків інвестиційної діяльності банків на ринку державних боргових цінних паперів подано в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Ключові аспекти діяльності банківських установ на ринку цінних паперів України

Позитивні аспекти	Негативні аспекти
Діяльність банків на ринку цінних паперів підвищує рівень конкуренції, що здатне сприяти зменшенню витрат як для емітентів, так і для інвесторів.	Велика кількість інвестицій банків у державні облігації можуть призвести до зменшення обсягів кредитування економіки, оскільки кошти, вкладені в облігації, можуть бути недоступні для інших кредитних операцій.
Інвестування в ОВДП дозволяє банкам диверсифікувати свої активи, що підвищує їхню стабільність і надійність, захищаючи кошти вкладників.	Інтеграція банківського і інвестиційного капіталу може створити потенційний конфлікт інтересів між різними підрозділами банку.
Впровадження банківського капіталу в інші економічні сектори покращує якість інформаційного потоку та сприяє підвищенню конкурентоспроможності банків.	Різке збільшення портфеля ОВДП у балансах банківських установ може знизити їх інвестиційну привабливість у майбутньому.

Джерело: сформовано автором за даними [44].

Щодо інвестицій в акції, спостерігається певна нестабільність. Після суттєвого зростання у 2021 році, у 2022 році обсяг інвестицій зменшився на 7,7%, але у 2023 році знову зріс на 11,7%. Це може бути наслідком коливань на фондовому ринку та змін в інвестиційних стратегіях банків. Вітчизняні банки також утримують значні валютні активи за кордоном. За даними НБУ, тільки на поточних рахунках, депозитах і в боргових цінних паперах вони зберігають

еквівалент 423 млрд грн. Ця сума постійно зростає: з початку війни обсяг вимог українських банків до нерезидентів зріс удвічі (рис.2.8):

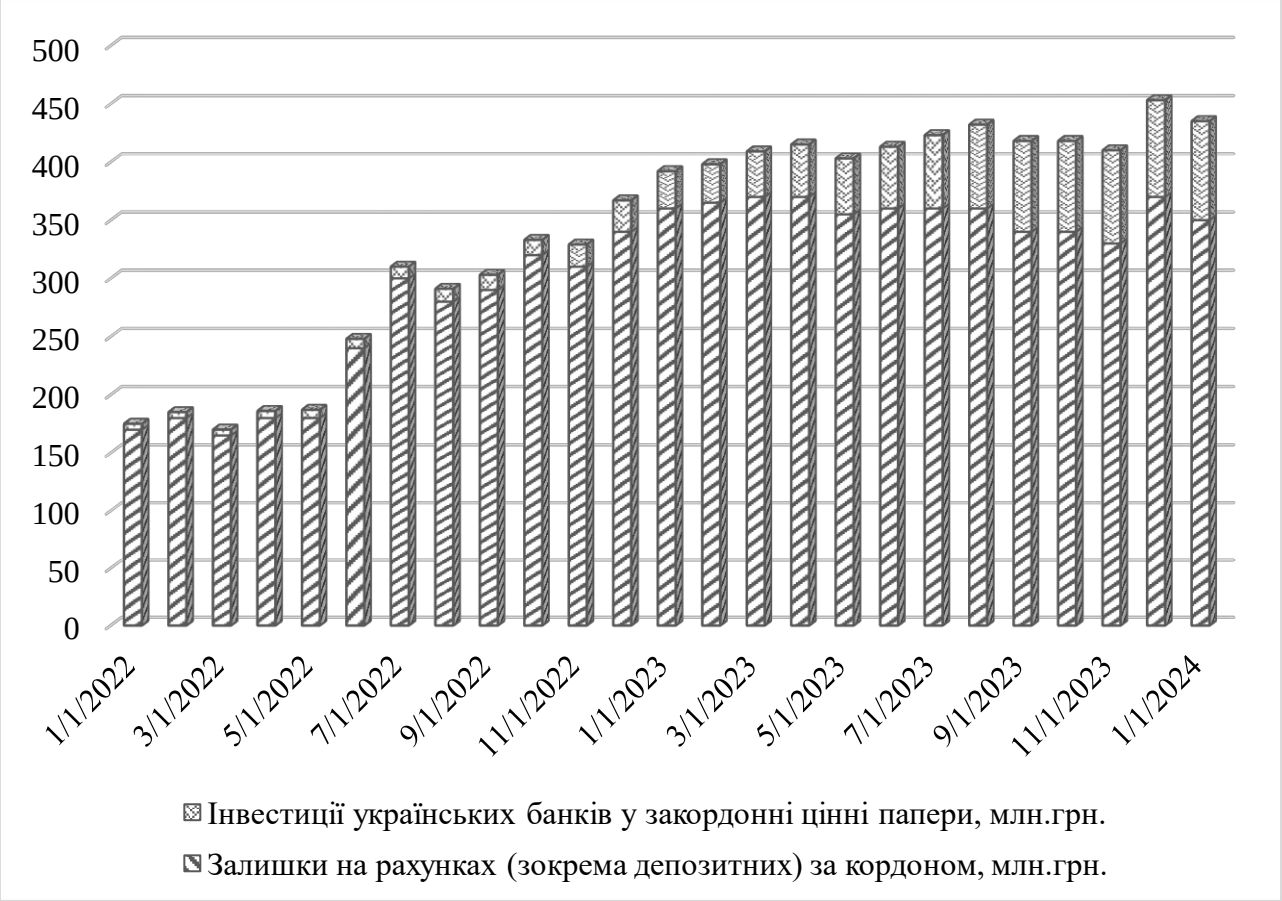

Рис. 2.8. Динаміка дебіторської заборгованості українських банків на рахунках та у цінних паперах за кордоном

Джерело: побудовано за даними НБУ [8].

Банки мають змогу керувати валютною ліквідністю, розміщеною за кордоном. Більшість цих коштів знаходиться на рахунках до запитання, що дозволяє клієнтам швидко управляти залишками на своїх валютних рахунках та здійснювати оперативні перекази. Проте деяку частину грошей банки також інвестують, наприклад, розміщуючи їх на депозитних рахунках у банках-кореспондентів. Ставки за такими депозитами в доларах можуть досягати 3% річних. Тим не менш, значно вищі доходи можна отримати, інвестуючи частину валютної ліквідності в облігації країни, де ці кошти зберігаються [8]. Світ зараз переживає період високої інфляції, і провідні центральні банки намагаються її контролювати, підвищуючи процентні ставки. Це вплинуло на вартість

запозичень для урядів США та інших країн G7. Якщо під час пандемії у 2020 році ставка за десятирічними американськими облігаціями була нижчою за 1% річних, то тепер вона перевищує 5%. Це більше, ніж дохідність річних доларових облігацій Мінфіну України, яка становить 4,7%. Наприклад, холдинг Berkshire Hathaway, очолюваний Ворреном Баффетом, звітує про рекордно високі залишки на рахунках і в короткострокових облігаціях американського уряду. Високі ставки також привертають українські банки, які вже тримають свою валютну ліквідність за кордоном. Окрім вищої прибутковості, банки обирають облігації країн G7 через їхню набагато кращу ліквідність у порівнянні з валютними облігаціями, випущеними Міністерством фінансів України [50].

Зростання зацікавленості банків в інвестиціях у фондові інструменти можна пояснити покращенням ситуації на українському ринку цінних паперів. Зокрема, збільшення випуску державних облігацій внутрішньої позики (ОВДП) перетворило їх на надійний інвестиційний інструмент, особливо в умовах війни. Зменшення попиту на кредити, спричинене уповільненням економічного зростання та нестабільністю соціально-економічної ситуації, призвело до того, що банки збільшили обсяги інвестицій у цінні папери. Порівняння темпів зростання інвестицій банків у цінні папери та кредитних портфелів у 2017–2021 роках показує, що, за винятком 2021 року, зростання інвестицій у фондові інструменти випереджало темпи збільшення кредитування (рис.2.9):

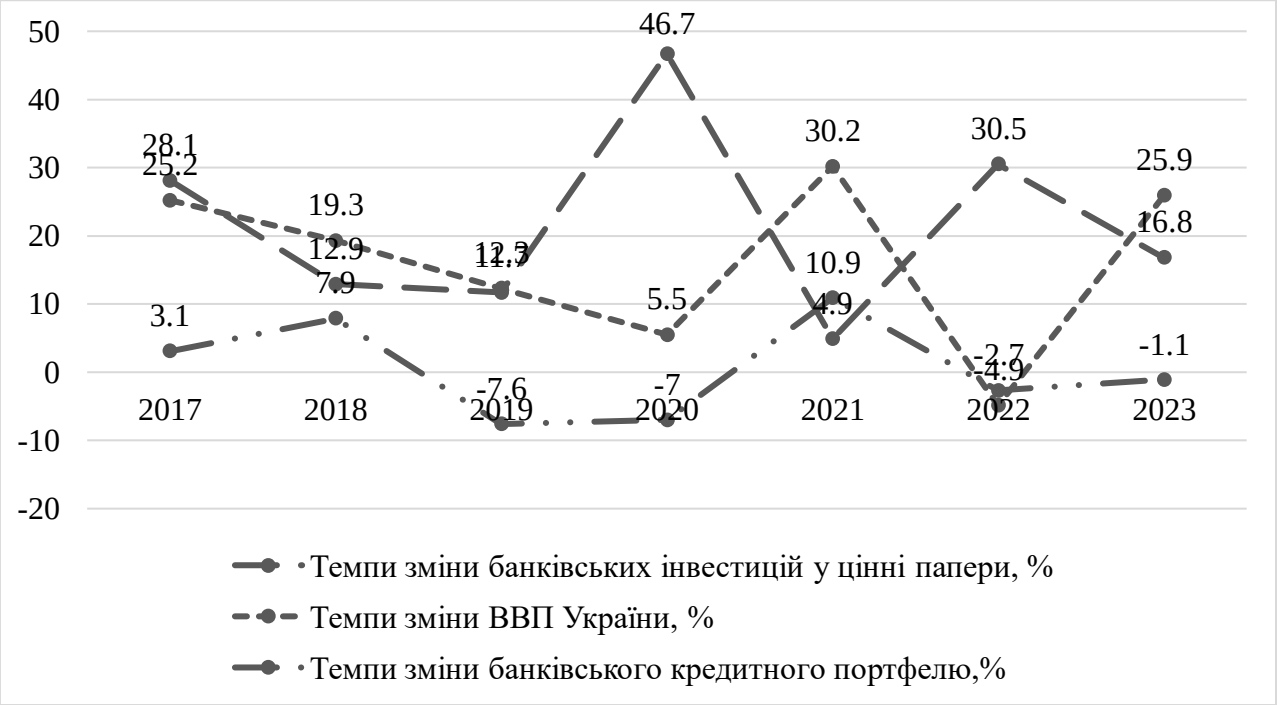

Рис. 2.9. Річні темпи зміни кредитного портфелю, банківських вкладень у цінні папери і ВВП України в 2017-2021рр., %

Джерело: побудовано автором за даними [42,39].

Дослідження рисунка 2.9 свідчить про те, що в 2017, 2019 та 2020 роках темпи зростання банківських інвестицій у цінні папери перевищували темпи зростання номінального ВВП України. Це вказує на те, що в ці роки інвестиції банків у цінні папери мали позитивний вплив на економічний розвиток країни, тоді як банківське кредитування не проявляло такого ефекту. Структура банківських активів також змінилася: до 2019 року кредити були основним компонентом активів, але після цього їх частка зменшилася через зростання інвестицій у фондові інструменти та накопичення резервів для кредитних операцій. Аналіз динаміки банківських активів за період з 2017 по 2021 рік демонструє значні зміни у їхній структурі. У 2017 році частка кредитування в загальних банківських активах становила 56,3%, але до 2021 року зменшилася до 45,2%. Водночас, частка інвестицій у цінні папери зросла з 23,1% у 2017 році до 35,2% у 2021 році. Ці зміни свідчать про стратегічний зсув банків у напрямку більш активного використання фондових інструментів як стабільнішого джерела доходу в умовах економічної невизначеності.

Для банків участь у ринку цінних паперів є надзвичайно важливою, оскільки вона забезпечує ефективний розподіл фінансових ресурсів і сприяє збільшенню доходів. Це досягається через розширення клієнтського обслуговування та проведення операцій з мінімальними ризиками. Банки мають можливість діяти як брокери, дилери і андеррайтери, а також управляти портфелями цінних паперів клієнтів. Окрім цього, вони надають депозитарні послуги, здійснюють розрахунки за угодами і пропонують консалтингові послуги. Значна частина їхньої діяльності зосереджена на ринку державних боргових зобов'язань, де основними об'єктами обігу є облігації внутрішньої державної позики, що випускаються урядом для фінансування державного бюджету.

В умовах активних військових дій уряд України запровадив спеціальні воєнні облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) для фінансування оборонних витрат. Це призвело до активізації ринку цінних паперів і збільшення участі банків у цьому сегменті. З початку 2023 року, для подальшого стимулювання фінансового ринку, Національний банк України надав банкам можливість інвестувати до 50% своїх обов'язкових резервів у вибрані види ОВДП. Це рішення не тільки сприяло зростанню обсягів банківських інвестицій у державні цінні папери, але й зміцненню фінансової системи через активізацію емісійних, інвестиційних та посередницьких операцій. Держава активно підтримує ці ініціативи, орієнтуючи зусилля на розвиток фондового ринку та підвищення ролі банків як ключових фінансових інститутів.

2.2. Оцінка ефективності банківських інвестицій в цінні папери.

Оцінка ефективності банківських інвестицій у цінні папери є ключовим елементом для аналізу фінансової стабільності та стійкості банківських установ. В умовах нестабільної економічної ситуації, спричиненої військовою агресією проти України, банки активно використовують інструменти інвестицій

на ринку цінних паперів. Особливу роль у 2022-2023 роках відігравали державні цінні папери, зокрема воєнні ОВДП, що дозволило фінансовим установам диверсифікувати свої інвестиційні портфелі та забезпечити стабільні доходи навіть в умовах війни.

Для оцінки ефективності інвестицій банків у цінні папери можна проаналізувати структуру кредитно-інвестиційного портфеля та частку інвестицій в цінні папери порівняно з іншими активами, такими як міжбанківські та комерційні кредити (рис. 2.10):

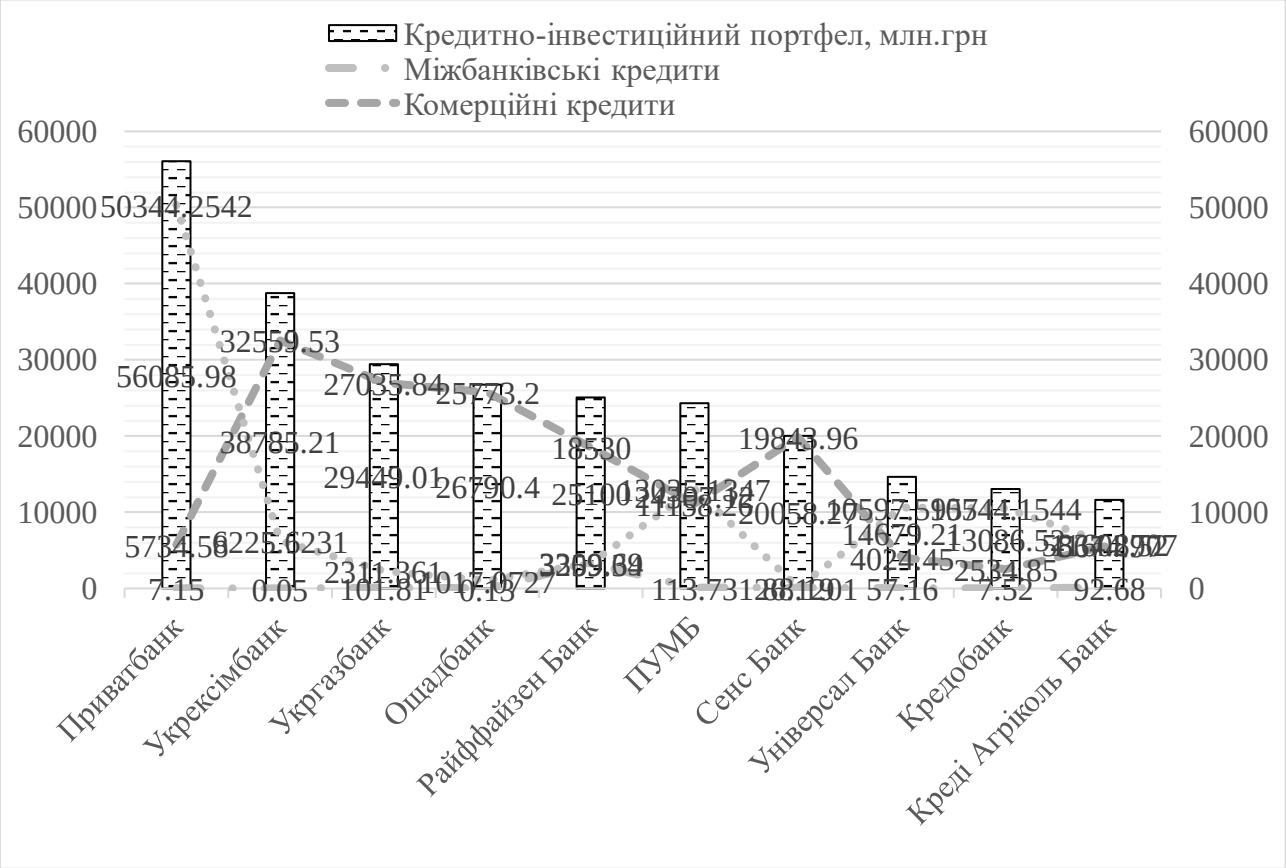

Рис. 2.10. Структура кредитно-інвестиційного портфелю банків станом на 01.08.2024 р.р., млн.грн.

Джерело: побудовано автором за даними [41].

За рисунком бачимо, що ПриватБанк, Універсал Банк та Кредобанк демонструють високу частку інвестицій у цінні папери – понад 70%, що свідчить про прагматичний підхід до управління активами, орієнтований на ліквідність та стабільність. Також ПУМБ та Креді Агріколь Банк мають суттєві

інвестиції в цінні папери (понад 50%), що вказує на збалансовану стратегію між кредитуванням та інвестуванням у стабільні активи.

З іншого боку, Сенс Банк, Ощадбанк та Укргазбанк мають незначну частку інвестицій у цінні папери – менше 10%, що свідчить про значну залежність від кредитних операцій. Такі банки є більш вразливими до ризиків, пов'язаних з кредитуванням, але при цьому можуть забезпечити вищий дохід за умови стабільного функціонування кредитного ринку.

Детальніше співвідношення інвестицій в кредитно-інвестиційному портфелі ТОП-10 найактивніших банків продемонстровано на рис (2.11):

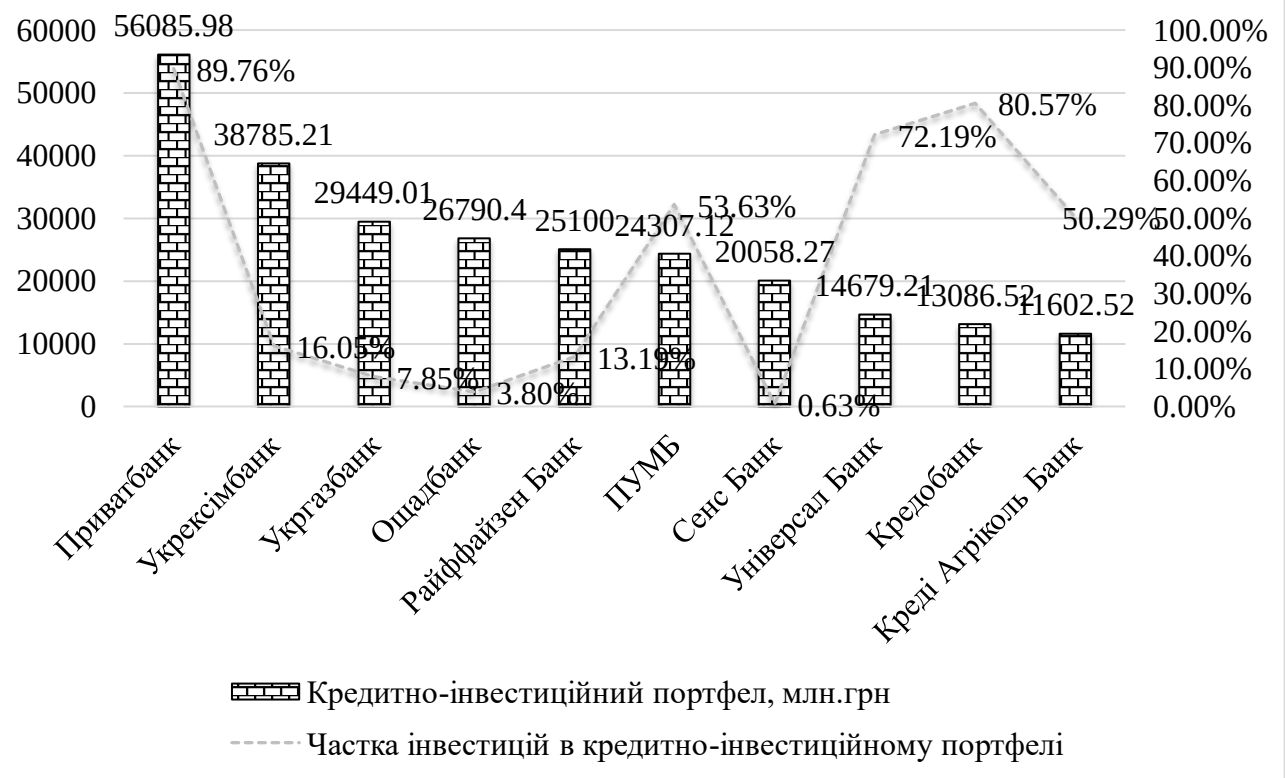

Рис.2.11. Динаміка цінних папері та інших активів кредитно-інвестиційного портфелю банків станом на 01.08.2024 р.р., млн.грн.

Джерело: розраховано автором за даними [40].

На рис.2.12 представлені дані щодо динаміки інвестиційного портфелю банківської системи.

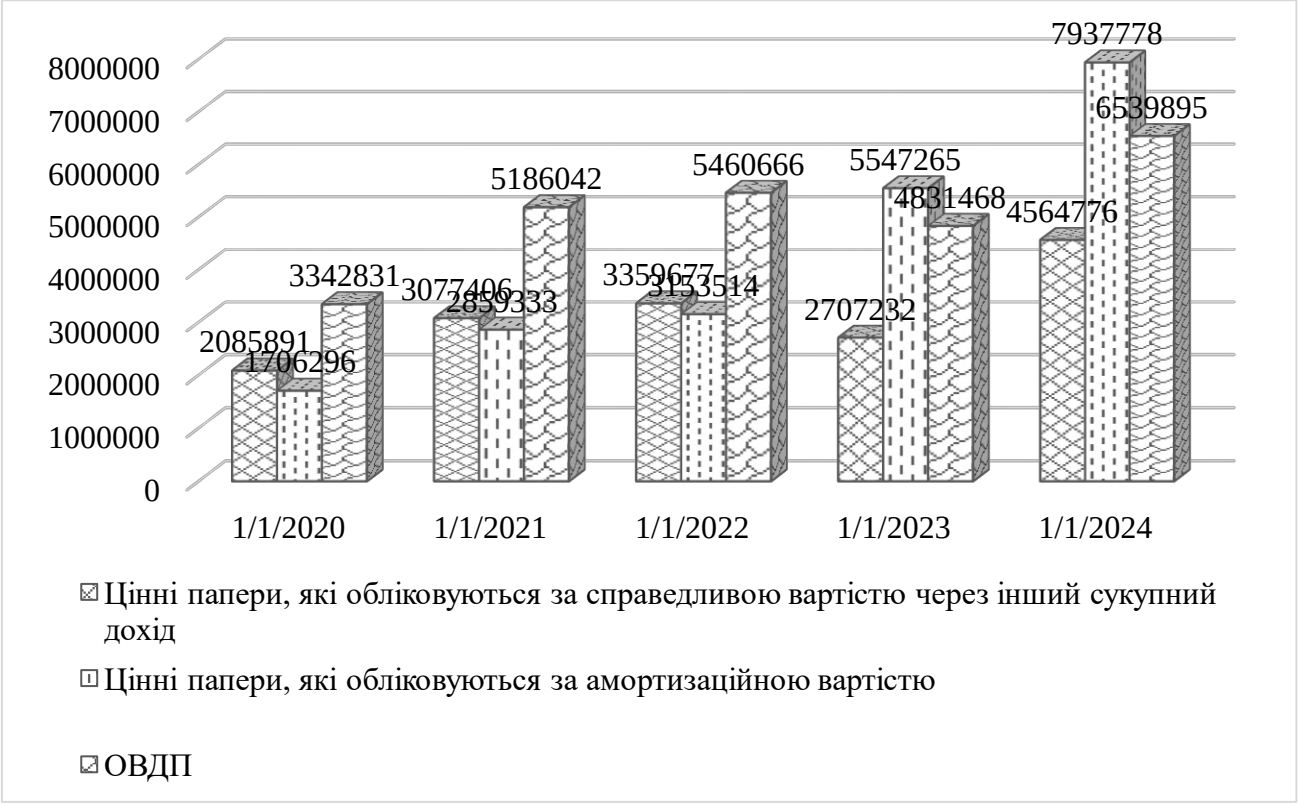

Рис.2.12. Склад інвестиційного портфелю банківської системи України за період 01.01.2020-01.01.2024 р.р., млн.грн.

Джерело: побудовано автором за даними [6,30].

Згідно з даними рисунку , загальний обсяг інвестиційного портфеля банківської системи демонструє значне зростання (+229,7% за аналізований період). Портфель складається з цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю (у середньому 45,5%), та тих, що оцінюються за амортизованою собівартістю (у середньому 54,5%). Облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) відіграють важливу роль у структурі цього портфеля, хоча їхня частка варіюється з року в рік. Обсяг ОВДП у грошовому вираженні зріс на 3 197 064 млн грн (+95,6% за період), але їхня частка в загальному портфелі зменшилася з 88,2% (на 01.01.2020) до 52,3% (на 01.01.2024). Зростання ролі інвестиційної діяльності в банківській системі України пов’язане не лише зі збільшенням обсягу державних цінних паперів, але й із розширенням операцій з цінними паперами, випущеними іншими суб’єктами економіки. Це свідчить про більшу диверсифікацію інвестиційного

портфеля, що позитивно впливає на фінансову стійкість та стабільність банківської системи загалом.

Згідно з українським законодавством та нормативними актами Національного банку України [27], банкам заборонено вкладати кошти в підприємства або організації, які передбачають повну відповідальність своїх власників у своєму статуті. Для реалізації прямих інвестицій у статутний капітал інших юридичних осіб, якщо частка інвестицій перевищує встановлений відсоток, банкам необхідно отримати письмовий дозвіл від НБУ. Окрім того, під час інвестування в пайові цінні папери, зокрема акції, банки повинні дотримуватись нормативів НБУ, що регулюють інвестиційні ризики (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Нормативи інвестування щодо банківської системи України 2013-2023 р.р.

Показник	2013	2014	…	2018	…	2021	2022	2023
Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11) – максимум 15%	0,04	0,01		0,0003		0,0005	0,0000	0,0000
Норматив загальної суми інвестування (Н12) – максимум 60%	3,26	3,17		0,16		0,1	0,02	0,01

Джерело: побудовано автором за даними [21].

Згідно з даними таблиці 2.3, проаналізовані показники майже завжди залишалися на низькому рівні. Однак слід зазначити, що різке падіння в 2022 році можна пояснити зміною алгоритму розрахунку нормативів. Зокрема, у знаменнику відповідної формули замість статутного капіталу почали використовувати регулятивний капітал, а в чисельнику більше не враховуються інвестиції банку в асоційовані та дочірні компанії, оскільки вони виключені з розрахунку регулятивного капіталу. Як результат, такі нормативи втратили свою інформативність і стали менш ефективними для аналізу інвестиційної

діяльності банків. Отже, доцільно звернути увагу на абсолютні показники, які пропонує НБУ (див. табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Портфель цінних паперів у власності банків України 2013-2023 р.р., млн. грн.

Показник	2013	2014	…	2018	…	2021	2022	2023
Боргові цінні папери	127733	143031		418405		610919	536094	737684
у т.ч. сектору державного управління	93951	109916		411561		606723	53085	735102
- інших фінансових установ	3062	5564		2210		3175	2735	2239
- нефінансових установ	30720	27551		4634		1021	274	343
Акції	7410	7241		607		1401	1394	1701
у т.ч. інших фінансових установ	2543	1735		279		115	113	137
- нефінансових установ	2929	2504		134		259	252	237
- нерезидентів	1938	3002		194		1027	1029	1327

Джерело: складено автором за даними [38].

На кінець 2023 року частка акцій у портфелі цінних паперів українських банків становить всього 0,23%, тоді як частка боргових цінних паперів державного сектору досягає 99,4%. Це свідчить про те, що банки, подібно до інших вітчизняних інвесторів, віддають перевагу державним цінним паперам, які є менш ризиковими. Особливо вражаючим є семикратне зростання вартості акцій нерезидентів у банківських портфелях у порівнянні з 2018 роком. Однією з можливих причин цієї ситуації є те, що українські банки придбають цінні папери, випущені дочірніми компаніями українських підприємств за кордоном. Це дає можливість цим підприємствам залучати фінансування для реалізації інвестиційних проектів в Україні. Збільшення частки облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) у портфелях банків сприяло забезпеченню стабільного доходу в умовах економічної нестабільності. Водночас, скорочення інвестицій у корпоративні облігації та акції свідчить про обережну стратегію банків, спрямовану на зменшення ризиків. Підвищений рівень дохідності банківських інвестицій порівняно з іншими фінансовими установами вказує на

їхню ефективність, але вимагає подальшої оптимізації в управлінні ризиками [37].

Отже, можна дійти висновку, що збільшення обсягів інвестицій банків у державні цінні папери в Україні, яке спостерігається в період з 2022 по 2023 рік, є результатом збільшенням випуску воєнних облігацій внутрішньої державної позики. Це, у свою чергу, сприяло зменшенню кредитних ризиків у умовах військового стану завдяки високій надійності державних цінних паперів. Зростання дохідності цих інвестицій у 2023 році в порівнянні з минулим роком підтверджує їхню економічну вигідність. Зростання частки інвестицій у цінні папери в загальних активах банків вказує на зміни в стратегії управління ризиками, які допомогли зберегти стабільність доходів без додаткового тягаря на кредитний портфель. Проте для подальшого розвитку банків на ринку цінних паперів важливо врахувати потенційні ризики і можливості, а також розробити стратегічні підходи, які забезпечать не лише стабільність, а й відкриють нові джерела доходів.

РОЗДІЛ 3.
НАПРЯМИ АКТИВІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНІСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ НА РИНКУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ УКРАЇНИ

Фінансова система кожної країни має вирішальне значення для забезпечення стабільного економічного розвитку та зростання. Одним із ключових елементів цієї системи є ринок цінних паперів, який сприяє залучення інвестиційних ресурсів, активізації підприємницької діяльності та підвищенню ефективності капіталовкладень. Ринок цінних паперів надає компаніям та державі можливість залучати фінансові ресурси через випуск акцій, облігацій та інших фінансових інструментів, що, сприяє економічному зростанню та інноваційному розвитку.

Банківські установи, будучи основними учасниками фінансового ринку, відіграють суттєву роль у діяльності ринку цінних паперів. Їх діяльність на цьому ринку включає як власні інвестиції, так і надання послуг клієнтам з купівлі-продажу цінних паперів, управління активами, а також інші інвестиційні послуги. Однак, в умовах економічної нестабільності та впливу зовнішніх факторів, таких як війна, банки стикаються з низкою викликів, що гальмують їх активність на ринку цінних паперів.

Керування портфелем цінних паперів українських банків було спрямоване на диверсифікацію активів і забезпечення достатньої ліквідності. Фінансові установи активно брали участь у торгівлі на вторинному ринку, намагаючись отримати вигоду від коливань ринкової вартості, зосереджуючись переважно на короткострокових стратегіях, які передбачали швидкий обіг активів. В облігаціях внутрішньої державної позики була значна частка в портфелях, однак банки рідко тримали їх до погашення, а скоріше використовували їх для забезпечення ліквідності. Загалом банківські стратегії були достатньо гнучкими, що забезпечувало їм можливість швидкої адаптації до змін на ринку. Однак після початку повномасштабної війни акцент було

зміщено на утримання активів, зокрема військових ОВДП, до завершення терміну їхньої дії [10].

Суттєві зміни в управлінні портфелем цінних паперів банків відбулись в 2022 році та були спрямовані на перехід до бізнес-моделі, яка передбачає утримання активів до моменту їх погашення для отримання гарантованих грошових потоків згідно з умовами договору. Така зміна була обумовлена тимчасовим призупиненням роботи ринку цінних паперів України після початку повномасштабного вторгнення, з поступовим відновленням ринку в третьому кварталі. В умовах економічної невизначеності провідну роль у банківських портфелях зайняли військові облігації внутрішньої державної позики, які розміщувалися на первинному ринку та утримувалися до погашення, що забезпечувало стабільний дохід.

Інвестиційна діяльність банків напряму пов’язана зі станом фінансового ринку, монетарною політикою та світовими фінансовими тенденціями. Одним із головних викликів у цьому контексті стало скорочення фінансових ресурсів внаслідок початку військових дій, які негативно вплинули на економіку України. У таких умовах інвестиційні процеси набули стратегічної важливості, адже саме через їхній вплив на макроекономічні показники розвитку можливе пришвидшення відновлення економіки. З огляду на істотні втрати людських і фінансових ресурсів, інвестиційна діяльність банків продовжує бути одним із головних факторів економічної стабілізації та зростання в Україні [19].

Для забезпечення стабільного розвитку банківської діяльності на ринку цінних паперів важливо не лише орієнтуватися на поточні економічні умови, а й удосконалювати інвестиційні стратегії та інструменти управління активами. Оптимізація кредитно-інвестиційної діяльності потребує впровадження комплексних заходів, які сприятимуть підвищенню надійності банків і збільшенню довіри вкладників. Зокрема, для підвищення ефективності інвестиційної діяльності банкам необхідно запровадити або вдосконалити систему гарантій, яка забезпечить створення страхових резервних фондів для покриття інвестиційних та кредитних ризиків, а також гарантуватиме вклади

населення, що сприятиме підвищенню довіри до фінансових установ. Варто також розробляти дієві інвестиційні стратегії, та ще одним важливим напрямком виступає зменшення податкових ставок для банків, що інвестують у наукові дослідження та інновації, і покращення умов страхування ризиків, пов’язаних з інвестиційною діяльністю. Запровадження нових інноваційних продуктів і послуг дозволить банкам ефективніше керувати кредитно-інвестиційними потоками [18].

Одним із ключових завдань для підвищення ефективності інвестиційної діяльності банку є оцінка інвестиційної привабливості акцій під час вибору об'єктів для інвестування та забезпечення ефективного розміщення коштів у обрані цінні папери. Також слід акцентувати увагу на вдосконаленні судової системи та реалізації реформ, які можуть суттєво поліпшити інвестиційний клімат у країні. Це сприятиме підвищенню довіри іноземних інвесторів і захисту їхніх інтересів завдяки ухваленню об'єктивних судових рішень [9].

Крім того, варто відзначити, що на українському ринку цінних паперів спостерігається недостатній рівень платоспроможного попиту. Тому часті випадки втрати населенням інвестованих коштів призводять до зниження довіри до банківських установ, що, у свою чергу, зменшує обсяг інвестицій з боку громадян та негативно впливає на загальний рівень інвестування, тоді як залучення потенційних інвесторів дозволило б банкам збільшити власний капітал і розширити ресурси для надання кредитів та здійснення інвестицій [2].

Враховуючи останні події важливим аспектом є залучення інвесторів до вкладення коштів не лише в ОВДП, а й у реальний сектор економіки, щоб забезпечити бізнесу можливість отримувати значні інвестиції. Інвестиційна діяльність банку також включає моніторинг показників діяльності та аналіз відхилень від запланованих результатів, що робить контроль та реалізацію інвестиційної діяльності взаємопов'язаними процесами. Однак ключовим напрямком підвищення ефективності інвестиційної діяльності банків є зниження інвестиційних ризиків через постійний моніторинг, оцінку ризиків та впровадження заходів для їх мінімізації.

Цифровізація інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів України є ще одним суттєвим і необхідним кроком для підвищення ефективності та прозорості цього ринку. Завдяки впровадженню сучасних технологій, українські банки можуть значно поліпшити свою діяльність у сфері торгівлі та управління цінними паперами [45]. Основні аспекти цього процесу включають (рис.3.1):

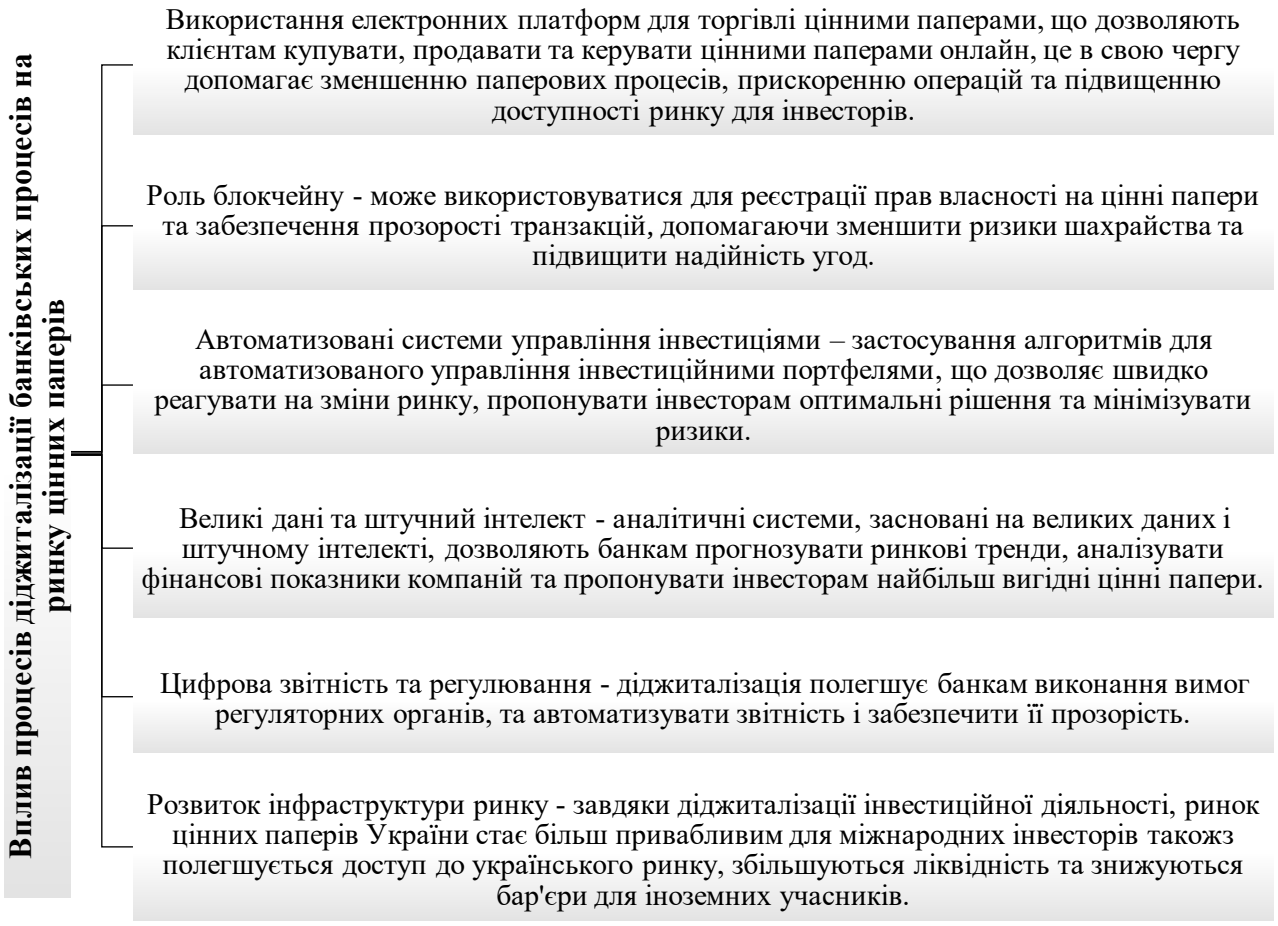

Рис.3.1. Вплив процесу діджиталізації на активність банківських установ на ринку цінних паперів

Джерело: побудовано автором за даними [3].

Цифровізація інвестиційної діяльності банків на ринку цінних паперів України не лише підвищує операційну ефективність, але також сприяє зміцненню довіри інвесторів, зниженню ризиків та залученню іноземного капіталу. Ще однією цікавою технологією є робоедвайзери, власниками таких

платформ здебільшого є великі банки та брокерські компанії. Вони орієнтовані на клієнтів із обмеженими знаннями та досвідом. Ці сервіси частково замінюють дорогих фінансових консультантів, пропонуючи низькі комісії та надійні алгоритми. Завдяки їх впровадженню, ринок фінансових консультацій стає більш доступним через універсальність роботів-консультантів і невеликі мінімальні суми інвестицій [23].

Банки можуть стати основними учасниками в розвитку ринку ESG-інвестицій в Україні, зокрема, підтримуючи впровадження «зелених» облігацій та соціальних бондів. Вони можуть виконувати функції організаторів та андеррайтерів випуску таких фінансових інструментів, надавати консультації емітентам щодо дотримання ESG-критеріїв, формувати власні інвестиційні портфелі та пропонувати клієнтам продукти, засновані на ESG-цінних паперах. Прогрес цифрових технологій є ключовим фактором для інтеграції українського ринку цінних паперів у світову фінансову екосистему [13].

Розвиток екосистеми відкритого банкінгу (Open API) для інвестиційних послуг передбачає впровадження інтеграційних можливостей між банківськими інформаційними системами та зовнішніми провайдерами послуг шляхом використання стандартизованих інтерфейсів прикладного програмування (API). Така інтеграція сприяє створенню інноваційних клієнтських сервісів і дозволяє об'єднувати різноманітні фінансові продукти від кількох постачальників, використовуючи банківську інфраструктуру як центральний вузол доступу до послуг.

Доцільно провести SWOT-аналіз напрямків активізації роботи банківських установ на ринку цінних паперів України, який дозволить оцінити їхні сильні та слабкі сторони, а також можливості та загрози, пов'язані з цією діяльністю (рис.3.2).

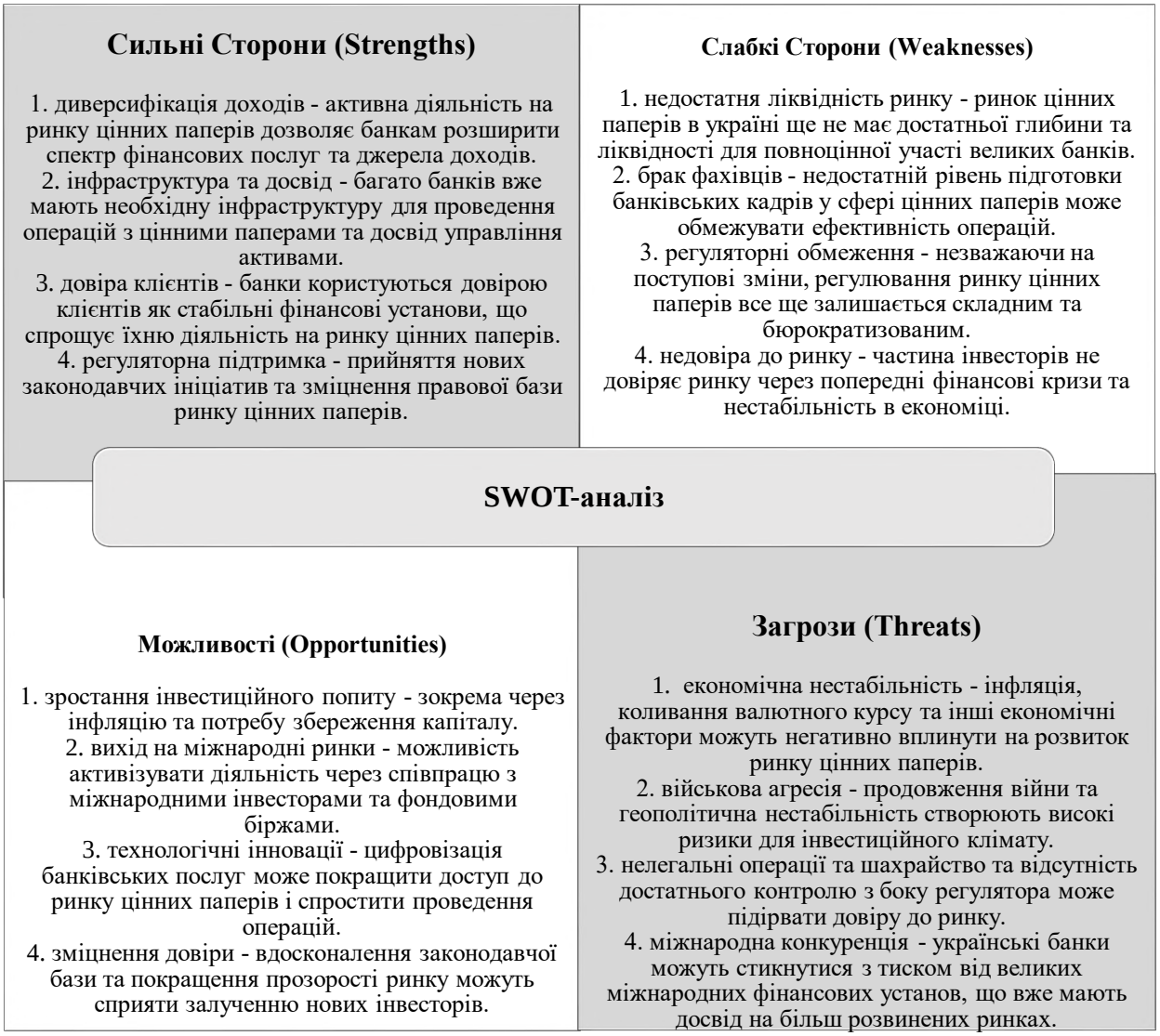

Рис.3.2. SWOT-аналіз напрямків активізації діяльності банківських установ на ринку цінних паперів України

Джерело: побудовано автором на основі даних [44].

Цей SWOT-аналіз допомагає зрозуміти потенціал та виклики, з якими стикаються українські банки на ринку цінних паперів, і формувати стратегії для активізації їхньої діяльності. Сильні сторони, такі як диверсифікація доходів, наявність розвиненої інфраструктури, довіра клієнтів і регуляторна підтримка, створюють сприятливе середовище для розвитку банківської діяльності на ринку цінних паперів. Однак, слабкі сторони, такі як недостатня ліквідність ринку, брак фахівців, регуляторні обмеження та недовіра інвесторів, можуть стримувати повноцінне функціонування та зростання цього сегмента.

Можливості, що включають зростання інвестиційного попиту, вихід на міжнародні ринки, технологічні інновації та зміцнення довіри до ринку, відкривають перспективи для розширення і модернізації діяльності банків. Проте загрози, такі як економічна нестабільність, військова агресія, нелегальні операції та міжнародна конкуренція, негативно впливають на їх діяльність. З метою максимізації вигод і мінімізації ризиків, банкам слід активно працювати над підвищенням ліквідності ринку, покращенням підготовки кадрів, впровадженням нових технологій та зміцненням довіри до ринку. Також важливо бути готовими до реагування на зовнішні загрози і використовувати можливості для розвитку в умовах змінюваного економічного та геополітичного середовища [17].

Для досягнення ефективного економічного розвитку в Україні важливо вирішити наявні проблеми та збалансувати між інвестуванням в державні боргові цінні папери та основною функцією банків - кредитуванням, яке є критично важливим для економічного зростання і розвитку. Також не менш важливим є підвищення ефективності інвестиційних стратегій, що дозволить банкам швидше адаптуватися до змін на ринку та краще управляти портфелями цінних паперів. Впровадження сучасних аналітичних інструментів і методів оцінки інвестицій сприятиме покращенню результатів їх діяльності. Окрім того, необхідно акцентувати увагу на розробці інноваційних фінансових продуктів, які відповідають сучасним вимогам ринку та потребам інвесторів. Впровадження цих стратегій сприятиме покращенню конкурентоспроможності банків та загальному розвитку фінансового ринку України.

ВИСНОВКИ

Таким чином, на основі вивчення особливостей діяльності банківських установ на ринку цінних паперів, можемо зробити наступні висновки:

Присутність банків на ринку державних боргових цінних паперів в Україні традиційно залишається значною, і в нинішніх умовах вони виконують важливу роль у забезпеченні макроекономічної стабільності країни та стійкості фінансового сектору. Їхня діяльність, що включає організацію емісії цінних паперів, брокерські та дилерські операції, а також депозитарне обслуговування, формує основу для ефективного функціонування фондового ринку. Завдяки високому рівню професіоналізму та регуляторним стандартам, банки здатні адаптуватися до змінюваних умов ринку, оптимізуючи свої інвестиційні портфелі та знижуючи ризики для клієнтів. В умовах динамічного розвитку економіки України, активна участь банків у фінансових операціях сприяє не лише їхній фінансовій стабільності, але й загальному прогресу вітчизняного ринку цінних паперів.

Дослідження діяльності банків на ринку цінних паперів в Україні підтверджує їхню значну роль у функціонуванні фінансової системи та економіки країни в цілому. Під час війни банки продемонстрували стійкість, завдяки ефективним заходам підтримки, вжитим Національним банком України. Збільшення ліквідності та зменшення обсягів валютних депозитів свідчать про адаптацію банків до кризових умов. Станом на 2024 рік, спостерігається зменшення кількості банків, що вказує на виклики, з якими стикається сектор. Аналіз обсягу інвестиційного портфеля банківської системи України за період 2020-2023 років свідчить про значне зростання інвестицій, яке досягло 229,7%. Незважаючи на те, що облігації внутрішньої державної позики (ОВДП) залишаються важливим компонентом портфеля, їх частка зменшилася з 88,2% у 2020 році до 52,3% у 2024 році. Це свідчить про

диверсифікацію інвестицій та розширення операцій з іншими цінними паперами.

Станом на кінець 2023 року частка акцій у портфелі українських банків становила лише 0,23%, тоді як боргові цінні папери державного сектору досягли 99,4%. Це свідчить про орієнтацію банків на менш ризикові інвестиції. Збільшення обсягу ОВДП в портфелях сприяло стабільному доходу в умовах економічної нестабільності, хоча скорочення інвестицій у корпоративні облігації та акції вказує на обережність банків. Тому зростання обсягів інвестицій у державні цінні папери є відповіддю на виклики, пов'язані з військовим станом, та підтверджує економічну вигідність таких інвестицій. Подальший розвиток банківської системи на ринку цінних паперів вимагатиме оптимізації управління ризиками та стратегічного підходу для забезпечення не лише стабільності, але й нових джерел доходів.

Активізація роботи банківських установ на ринку цінних паперів України є важливим кроком для стабілізації та розвитку фінансової системи країни. За останні роки спостерігалося значне зростання ролі банків у мобілізації інвестиційних ресурсів, що сприяє підвищенню ефективності капіталовкладень та економічному зростанню. Однак, незважаючи на позитивні тенденції, банки стикаються з низкою викликів, таких як економічна нестабільність та недовіра інвесторів, які стримують їх активність на ринку цінних паперів. Важливою умовою для покращення інвестиційної діяльності є впровадження сучасних підходів до управління активами, зокрема оптимізація кредитно-інвестиційної діяльності та створення системи гарантій для захисту від ризиків. Крім того, діджиталізація процесів і розвиток технологій, таких як робоедвайзери, ШІ, відкритий банкінг, можуть суттєво підвищити ефективність банків у торгівлі та управлінні цінними паперами. \

Тому для забезпечення стабільного економічного розвитку Україні потрібно знайти баланс між інвестуванням у державні боргові цінні папери та кредитуванням реального сектора економіки. Це дозволить не лише

активізувати діяльність банків, а й сприяти загальному зростанню економіки, що вкрай важливо в умовах сучасних викликів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналітичні огляди Національного банку України. *Офіційний сайт Національного банку України.* URL: http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/printable_article (дата звернення: 27.08.2024).

2. Борисова Л. Є., Мамуненко М. С. Сучасні напрями розвитку вітчизняних банківських операцій з цінними паперами. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки»*. 2021. Вип. 2 (103). С. 35–41. URL: https://doi.org/10.37734/2409-6873-2021-2-6 (дата звернення: 17.09.2024)

3. Бороденко, Т. М., Горбань, М. І. (2024). Банки як професійні учасники фондового ринку: роль, функції та вплив на ринок державних облігацій. *Здобутки економіки: перспективи та інновації,* (9). URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.13284314 (дата звернення: 17.09.2024).

4. Боцман, Ю. (2024). Роль банків у формуванні ринку державних цінних паперів: аналіз впливу та оцінка взаємодії. *Економіка та суспільство*, (59). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-97 (дата звернення: 17.09.2024).

5. Варцаба В.І., Заславська О.І. Сучасне банківництво: теорія і практика: навчальний посібник. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 364 с.

6. Грошово-кредитна статистика. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#1ms (дата звернення: 11.08.2024)

7. Дятлова Ю.В. Методологічне підґрунтя дослідження розвитку банківського сектору національної економіки. Вісник Донецького державного університету управління. 2020. Серія «Економіка». № 4 (89). С. 21-30. URL:

https://scholar.google.com/citations?user=2wM-_iEAAAAJ&hl (дата звернення: 01.09.2024)

8. Економічна правда. Нацбанк піддав критиці держбанки за вкладення в держпапери G7 замість валютних ОВДП. *Економічна правда*. URL: https://www.epravda.com.ua/news/2023/10/27/705940/ (дата звернення: 17.09.2024).

9. Жердецька Л. В. Оцінка ефективності інвестиційної діяльності банків України на фондовому ринку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету.* 2021. No 9–10 (286–287). С. 11–17. URL: https://doi.org/10.32680/2409-9260-2021-9-10-286-287-11-17 (дата звернення: 17.09.2024)

10. Жураховська Л. (2023). Інвестиційна стратегія банківського сектора в умовах нестабільності фінансових ринків. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(52), 25–39. URL: https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.52.2023.4152 (дата звернення: 01.08.2024).

11. Звіт про фінансову стабільність від 19.06.2024. *Офіційний сайт Національного банку України.* URL: *https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_pr_2024-H1.pdf?v=7* (дата звернення: 27.08.2024).

12. Змінено вимоги до мінімального розміру регулятивного капіталу банку. *Офіційний сайт Національного банку України.* URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/zmineno-vimogi-do-minimalnogo-rozmiru-regulyativnogo-kapitalu-banku

13. Івасів І.Б., Кравчук І.І. Застосування технологій штучного інтелекту вуправлінні інвестиційним портфелем банку. *Фінанси України.* 2021. No5. С. 89-103.

14. Калусенко В.В. Аналіз інвестиційного портфеля банків України та стратегія управління ним. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України.* 2019. № 1. С.63-78. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/287302575.pdf (дата звернення: 11.08.2024)

15. Кількість банків в Україні (2008-2024). *Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки*. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/count/ (дата звернення: 17.09.2024).

16. Кошовий Д. Осіння стабільність. Український фондовий ринок - напередодні зростання. Вісник НБУ (2 пр.). – 2002. – № 11.

17. Криховецька З. М., Кохан І. В. Проблеми та шляхи вдосконалення формування фінансових ресурсів банків. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 39. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-10 (дата звернення: 17.09.2024)

18. Кулакова С. Ю. Актуальні проблеми та шляхи вдосконалення інвестиційної діяльності банків на ринку фінансових інвестицій України. *Сучасний менеджмент: проблеми та перспективи розвитку: матеріали 5-ої Всеукраїнської наук.-практ. Інтернет – конф*. 2020. С. 293 – 295. URL: https://ksau.kherson.ua/files/konferencii/2020/05/5%20%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%20KONFERENCMO%20HDAU1_2020_copy.pdf#page=293 (дата звернення: 01.08.2024).

19. Левандівський О.Т., Цісик В.Б. Інвестиційна діяльність комерційних банків: стан та напрями покращення. *Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 60-річчю кафедри підприємництва, торгівлі та прикладної економіки. Електронне видання. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника,* 2023. 358 с. URL:https://kptpe.pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/sites/62/2023/12/zbirnyk_tez_2023.pdf#page=187 (дата звернення: 11.09.2024).

20. Меркулов М., Міхно О. Шляхи удосконалення роботи комерційних банків на ринку цінних паперів. *Матеріали ІІІ-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку підприємництва, торгівлі та біржової діяльності»*. 2022. с. 139–143. URL: https://zp.edu.ua/sites/default/files/konf/conference_2022.pdf#page=139 (дата звернення: 17.09.2024).

21. Наглядова статистика. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist (дата звернення: 17.09.2024).

22. ОВДП, які знаходяться в обігу за номінально-амортизаційною вартістю. *Офіційний сайт Національного банку України.* URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/t-bills (дата звернення: 17.09.2024).

23. Пішко Г. Роль фінтеху у сучасній трансформації ринку цінних паперів. *Матеріали міжнародної науково-теоретичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Шевченківська весна 2021».* Ч. 3. С.30-31. URL: http://surl.li/dvmfih (дата звернення: 17.09.2024).

24. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III : станом на 3 вересня. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text

25. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30.10.1996р. № 448/96-ВР: станом на 15 трав. 2024 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-вр#Text (дата звернення: 15.08.2024)

26. Про затвердження Змін до Положення про порядок здійснення авторизації діяльності надавачів фінансових платіжних послуг та обмежених платіжних послуг : Постанова Нац. банку України від 21.04.2023 р. № 54. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0054500-23#Text (дата звернення: 16.09.2024).

27. Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова НБУ від 28.08.2001 р. № 368 / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#n174 (дата звернення: 28.04.2024)

28. Рамський А.Ю., Жукова Ю.М., Обушний С.М. Ринок цінних паперів у питаннях та відповідях : навч. посіб. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2021. 228 с.

29. Рекуненко І.І., Шалда А.А., Чийпеш В.О. Роль банківського сектору в розвитку фондового ринку України. *Ефективна економіка*. 2021. № 12. URL: https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.12.5 (дата звернення: 17.09.2024).

30. Ринок облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП). *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/markets/ovdp (дата звернення: 11.08.2024)

31. Рисін В., Папірник С. Трансформація ролі банків на ринку державних боргових цінних паперів. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-6 (дата звернення: 17.09.2024).

32. Річний звіт Національного банку України за 2019 рік. *Офіційний сайт Національного банку України.* URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2019-rik (дата звернення: 12.09.2024).

33. Річний звіт Національного банку України за 2020 рік. *Офіційний сайт Національного банку України.* URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2020-rik (дата звернення: 12.09.2024).

34. Річний звіт Національного банку України за 2021 рік. *Офіційний сайт Національного банку України.* URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2021-rik (дата звернення: 12.09.2024).

35. Річний звіт Національного банку України за 2022 рік. *Офіційний сайт Національного банку України.* URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-ukrayini-za-2022-rik (дата звернення: 12.09.2024).

36. Річний звіт Національного банку України за 2023 рік. *Офіційний сайт Національного банку України.* URL: https://bank.gov.ua/ua/news/all/richniy-zvit-natsionalnogo-banku-za-2023-rik-vid-strategiyi-vijivannya-do-strategiyi-vidnovlennya (дата звернення: 12.08.2024).

37. Скоморович І., Владичин У., Лобозинська С., Ковалюк А. Активність інституційних інвесторів на ринках капіталу в Україні. *Формування ринкової економіки в Україні.* Вип. 51. 2024. С.74-87. URL: http://publications.lnu.edu.ua/collections/index.php/economics/article/view/4453/4897 (дата звернення: 17.09.2024)

38. Статистика фінансового сектору. *Офіційний сайт Національного банку України*. URL: https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial#2fs (дата звернення: 17.09.2024).

39. Статистична інформація. *Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 17.09.2024).

40. Структура кредитно-інвестиційного портфеля банків станом на 01.08.2024. *Офіційний сайт Міністерства фінансів України.* URL: https://minfin.com.ua/ua/banks/ranking/cip/ (дата звернення: 15.08.2024)

41. Структура кредитно-інвестиційного портфеля банків станом на 1 липня 2024 р. *Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки*. URL: https://minfin.com.ua/ua/banks/ranking/cip/ (дата звернення: 17.09.2024).

42. Татарин Н. Б., Юрченко І. М. Вплив пандемії COVID-19 на ринок ОВДП в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Проблеми економіки*. 2021. № 2. С. 210-216. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001291087 (дата звернення: 17.09.2024).

43. Українські корпоративні облігації: хто випускає, де придбати та чи вигідніші вони за ОВДП. *Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки*. URL: https://minfin.com.ua/ua/currency/articles/korporativni-obligaciyi-chi-vigidnishi-voni-za-ovdp-ta-chim-rizikue-investor/ (дата звернення: 17.09.2024).

44. Черкасова, С. (2023). Регулювання діяльності банків на вітчизняному ринку цінних паперів. *Економіка та суспільство*, (52). URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-93 (дата звернення: 11.09.2024)

45. Шевченко О.М., Рудич Л.В. Розвиток фінансових технологій в умовах цифровізації економіки України. *Ефективна економіка.* №7. 2020. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2020/63.pdf (дата звернення: 17.09.2024).

46. Шкробтак А.В. Роль банків на фондовому ринку України. *Матеріали X Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених. Умань.* 2023. С.155-158. URL:

https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/123456789/16058/1/%2B2023%20%D0%97%D0%91%D0%86%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A%2016.11.23.pdf#page=155 (дата звернення: 01.08.2024).

47. Diatlova Yu. The development of the banking sector of Ukraine in the context of Eurointegration: economic basis and strategic objectives. International Journal of New Economics, Public Administration and Law. 2019. № 1 (3). P. 16-34. URL: https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/4522 (дата звернення: 01.09.2024)

48. How banks have changed since the 1950s. Karlin Law Film LLS. URL: https://www.karlinlaw.com/blog/2016/08/how-banks-have-changed-since-the-1950s/

49. Prymostka L. O., Prymostka O. O. (2019). Ризик-орієнтоване управління банком. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(29), 66–72. URL: https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i29.172224 (дата звернення: 27.07.2024).

50. Warren Buffett's Berkshire Hathaway sells stocks as cash pile swells to record levels. *Financial Times*. URL: https://www.ft.com/content/4ec10c1b-a365-483f-8566-e2ff47435dd5? (дата звернення: 17.09.2024).

ДОДАТКИ

Додаток А

Рис.А.1 Основні напрями емісійної діяльності комерційних банків

Джерело: побудовано автором за даними [5]